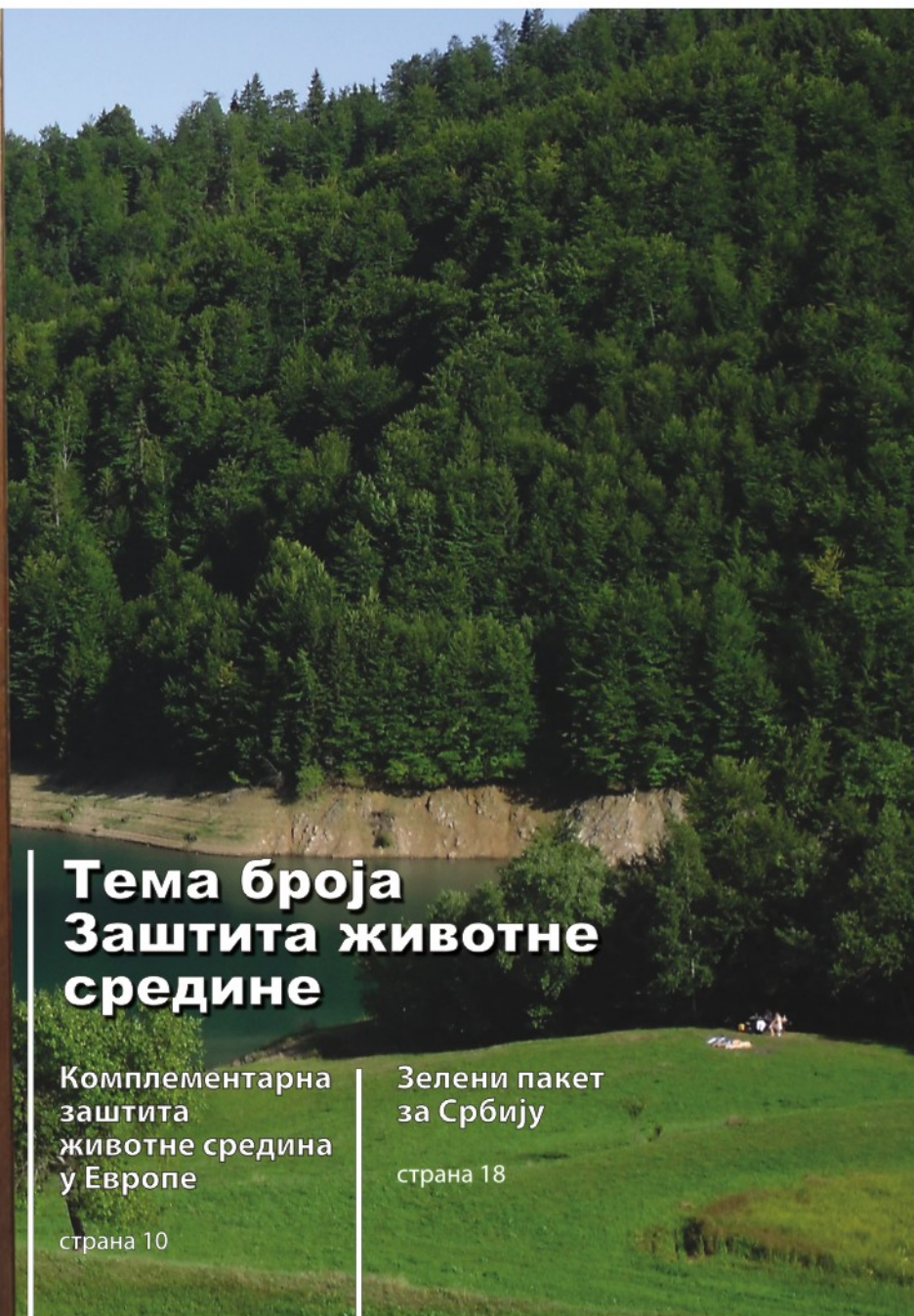

јануар 2011. | број

17 тужилачка реч

Гласило Удружења
тужилаца Србије

Тема броја Заштита животне средине

Комплементарна
заштита
животне средина
у Европе

страна 10

Зелени пакет
за Србију

страна 18

ТУЖИЛАЧКА реч

Гласило Удружења
тужилаца Србије

Издавач:

Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије,
Грачаничка 18, Београд

Главни уредник:

Миодраг Плазинић

Заменик главног и одговорног уредника:

Звонко Маринковић

Стручни консултант:

Момир Илић

Лектор:

Момир Илић

Визуелни концепт и дизајн:

comma | communications design

Штампа:

АТЦ д.о.о.

Тираж:

500 примерака

Адреса редакције:

Грачаничка 18, Београд

Телефон/факс:

011 / 3031 909

e-mail:

udruzenjetuzilacasrbije@gmail.com

www.uts.org.rs

Бесплатан примерак

Издавање ове публикације омогућила је Америчка агенција за међународни развој (УСАИД) кроз програм „Иницијатива јавног заговарања грађанског друштва“ којим руководи Институт за одрживе заједнице (ИСЦ). Ставови изнети у овој публикацији представљају ставове аутора и нужно не изражавају ставове ИСЦ-а, УСАИД-а или Владе САД-а.

Уводне речи

2, 3

Пионирски посао у заштити животне средине

мр Марина Матић и
Звонко Маринковић

4

Комплементарна заштита животне средине у Европи

др Александра Чавошки

10

Највећи број пријава због шумских крађа

Милош Бзенић

15

"Зелени пакет за Србију"

Данијела Трајковић

18

Случај специјалног резервата природе "Увац"

Љубиша Драгашевић

24

Анализа поступања јавног тужилаштва за кривична дела из главе 24. од 2006. до 2009. године

Јован Крстић

33

Тужилачка пракса у заштити животне средине у Зајечарском округу

Зоран Антић

40

Заштитимо планету

Поштовани,

Пред вама је нови број стручног часописа „Тужилачка реч“. Сви текстови у овом издању нашег гласила посвећени су једној теми – заштити животне средине. Основни циљ је да се пренесу одређена искуства наших колега тужилаца, као и других људи стручних на плану екологије, како би заштита животне средине била ефикаснија и делотворнија.

Удружење тужилаца Србије у последње две године значајан део својих активности усмерило је управо ка области заштите животне средине. У том периоду покушали смо да путем пројеката, бројних семинара и округлих столова подигнемо свест међу тужиоцима о значају заштите животне средине, јер сматрамо да тужилаштво мора бити најактивније и најобученије за очување нашег окружења. Удружење тужилаца Србије још једном показује да иде у корак са европским тенденцијама, и наставља пут неке врсте авангарде у нашем

друштву када је у питању заштита поменутих вредности.

Најбитнија премиса јесте постојање свести о заштити животне средине, њеном значају и улози човека у том систему. Сведоци смо свакодневних еколошких катастрофа које се дешавају широм кугле земаљске. Имамо прилику да путем масовних медија будемо посредни сведоци људског немара и да на делу гледамо како сами уништавамо нешто што је део нас. Али да ли смо баш свесни последица?

Животна средина нису само дрвеће и птице, нити угрожене биолошке врсте. Она подразумева и људе, који су њен саставни део. Учећи и бринући о животној средини, учимо о нама самима, о томе шта чинимо и какви смо. Наиме, ако смо ми околина, треба да се осврнемо око себе и погледамо како се опходимо према себи самима и према другима.

И хвала вам што читате ово. Зато што је то нека врста дрвета у шуми које пада вапијући за помоћ, али ако нема никога да то чује – да ли стварно прави звук?

Морамо схватити да је на нама одговорност већа од нас самих. И да ћемо морати да се променимо, јер ово чудесно место на које смо доспели и наш боравак на њему има ограничен рок трајања, а друго место за нас не постоји. Зато ћемо нешто морати одмах да урадимо. Зато ћемо морати да се променимо.

Знате, ми то можемо.

УРЕДНИШТВО

Поштоване колеге,

Удружење тужилаца Србије наставља са бројним стручним активностима на јачању положаја и улоге струковних удружења, афирмишући тиме и своју позицију. У склопу тих активности и даље су актуелни стручни скупови, семинари, едукације и конференције, посвећене стручним темама и намењене пре свега стручној јавности.

Као струковна асоцијација, Удружење је у последњих неколико година посветило пажњу различитим тематским целинама, од измена кривичног законодавства, преко примене појединих института, до европских интеграција и усклађивања нашег законодавства с правом ЕУ.

Као једна од тема која анимира општу и стручну јавност, намеће се и заштита животне средине, нарочито мере и активности превентивног, али и репресивног карактера које су имале битног утицаја на измене законских прописа. Ова тематска област добила је на значају у склопу европских интеграција и захтева ЕУ да домаћи прописи земаља које претендују на чланство у тој асоцијацији буду потпуно усклађени са европским правом.

Оправдано се поставља питање: где је место и улога тужилаца у тим реформским процесима? Као одговор на та и друга слична питања, Удружење је организовало бројне семинаре и едукације, самостално и са другим струковним удружењима, са циљем да се тужиоци ближе упознају са широком палетом прописа из ове области и оспособе за њихову ефикаснију примену.

Објављено је и више зборника радова посвећених животnoj средини, хуманијем односу према њој и повезивању различитих субјеката ради њене заштите.

Први пут од оснивања до данас овај број „Тужилачке речи“ у потпуности је посвећен екологији, животnoj средини као изузетно важном сегменту рада и поступања тужилаца. Читаоци ће, надамо се, стећи нова сазнања о мерама заштите животне средине у ЕУ, о сегменту животне средине у склопу Споразума о стабилизацији и придруживању, тужилачкој пракси и проблемима с применом прописа у појединим регионима Републике Србије, анализи поступања тужилаца око извршених кривичних дела из ове области у последњих неколико година, као и о другим практичним проблемима при раду по овим предметима.

Надамо се да ће редакција „Тужилачке речи“ и аутори стручних радова у овом броју, као и до сада, успети да стручној јавности дају одговоре на бројна практична питања, те да ће подстаћи читаоце и сараднике на ширу стручну расправу о аспектима заштите животне средине.

МИОДРАГ ПЛАЗИНИЋ
главни уредник

Пионирски посао животне средине

мр МАРИНА МАТИЋ
и ЗВОНКО
МАРИНКОВИЋ

Примена домаћих прописа о заштити животне средине, усклађених са нормативима, у великој мери зависиће од обучености тужилаца и судија Србије

Питање животне средине представља једну од оних области која је свој значај потврдила тек након озбиљних загађења, која често имају и прекогранични карактер. Удружење тужилаца Србије је у последње две године усмерило знатан део својих активности управо ка области заштите животне средине. Као један од субјеката који даје немерљив допринос у процесу реформе правосуђа, Удружење се увек трудило да укаже на недостатке у појединим областима правне материје и да обави пионирски посао. Јасно је да ангажман Удружења на овом пољу говори да смо свесни проблема и да је питање заштите животне средине један од приоритета у нашем будућем деловању. Удружење верује да у заштити животне средине значајну улогу морају имати и правосудни органи.

Обука у овој материји веома је значајна и у светлости процеса придруживања Европској унији. На првом месту, поменути процес обухвата усклађивање домаћих прописа са прописима Европске уније који регулишу ову област. Може се слободно рећи да је искуство новопримљених држава чланица показало да је животна средина једна од најтежих области за усклађивање домаћих прописа са прописима ЕУ. Међутим, оно што је врло значајно за правосуђе јесте њихова потоња примена која ће у великој мери зависити од обучености тужилаца и судија у Србији. Штавише, улога тужилаца није само условљена процесом придруживања, већ и све већом посвећености и покушајима Савета Европе и Европске уније да се заједничким снагама боре против еколошких

у заштити

преступа који имају прекогранични карактер, посебно прописивањем кривичних санкција за загађење животне средине и кривичним гоњењем починилаца ових дела.

Ангажовање Удружења тужилаца Србије у области заштите животне средине најбоље се може сагледати кроз призму пројеката, округлих столова и публикација.

Пројекти

Помоћ у реализацији пројекта „Подршка процесу европских интеграција Србије кроз јачање капацитета тужилаштва у области права ЕУ и заштите животне средине“ Удружење тужилаца Србије добило је у облику донације Института за одрживе заједнице, на основу Уговора о сарадњи који је институт склопио са Америчком агенцијом

за помоћ и развој (USAID).

Циљеви који се желе постићи пројектом су јачање капацитета јавних тужилаца и њихових заменика у области права Европске уније, њихова припрема за примену законодавства ЕУ, подизање свести код тужилаца о значају заштите животне средине, као и успостављање сарадње између тужилаштва и адекватних инспекцијских служби на локалном нивоу.

Уговором је предвиђено да пројекат траје од октобра 2009. до априла 2011. године. Резултати пројекта су анализа праксе тужилаштва у предметима заштите животне средине,

израда промотивних материјала који имају за циљ подизање знања о животној средини у правосуђу, припрема посебног броја „Тужилачке речи“ посвећеног заштити животне средине и израда свеобухватног приручника за јавне тужиоце о овој области.

Планирано је да пројекат под називом „Тековине ЕУ у области заштите животне средине и улога јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине“, који траје од фебруара до децембра ове године, Удружење спроводи у сарадњи са Организацијом за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС). Основни циљеви реализације пројекта

јесу унапређење спровођења закона релевантних за заштиту животне средине, оспособљавање јавних тужилаца и њихових заменика за препознавање и процесуирање кривичних дела из ових области, упознавање тужилаца са праксом Европске уније у области заштите животне средине. Пројектом је предвиђено и одржавање тренинга и семинара са овом темом у више градова у Србији. Конкретан резултат пројекта требало би да буде приручник (практичан водич за јавне тужиоце у области међународног права и заштите животне средине).

Публикације

Један од резултата рада на пројекту „Тековине ЕУ у области заштите животне средине и

улога јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине“ јесте и приручник „Међународно право и животна средина“. У изради приручника, као аутори, учествовали су Александра Чавошки, професор на Универзитету Унион, Марина Матић, експерт за стратешки развој Удружења тужилаца Србије, Соња Нешић, заменик тужиоца у Вишем јавном тужилаштву у Пироту, Данијела Трајковић, заменик тужиоца у Вишем јавном тужилаштву у Врању, Вања Мракић, менаџер канцеларије Удружења тужилаца Србије, и Бранислава Вучковић, заменик тужиоца у Апелационом јавном тужилаштву у Новом Саду. Уредник публикације је Ивана Рамадановић Ваинома. Тираж публикације је 500 примерака. Штапање је омогућила Мисија ОЕБС-а у Србији.

У сарадњи са Удружењем судија за

прекршаје, Удружење тужилаца Србије учествовало је у изради приручника за судије прекршајних судова и јавне тужиоце под насловом „Поступак пред прекршајним судовима због прекршаја из области заштите животне средине“. Аутори публикације су Мирјана Тукар, Миланка Димитријевић, Весна Крстићевић, Марина Матић, експерт за стратешки развој Удружења, Бранислава Вучковић, заменик апелационог тужиоца у Новом Саду, Александра Чавошки, и Милан Шкулић, професор на Правном факултету Универзитета у Београду. Тираж публикације је 1.000 примерака. Штапање је такође омогућила Мисија ОЕБС-а у Србији.

Наставни план

Током рада на пројекту „Јачање капацитета јавних тужилаца у области заштите животне средине“, који је у току 2009. године подржала мисија ОЕБС-а, Удружење тужилаца Србије израдило је „Наставни план и програм за обуку судија и тужилаца у области еколошког права“. Наставни план припремљен је у сарадњи са Правосудним центром (сада Правосудном академијом) у циљу припреме једнообразних модула за будуће обуке носилаца правосудних функција у материји животне средине, што је значајно и са аспекта процеса придруживања Европској унији.

У претходном периоду Удружење је

израдило и три лифлета који су за тему имали заштиту животне средине. Један је представио сет еколошких закона које је Скупштина Републике Србије усвојила у мају 2009. године, други нам је ближе предочио једну од најзначајнијих међународних конвенција које се односе на животну средину – Архуску конвенцију, док се у трећем лифлету говори о две европске мреже организација – IMPEL и ECENA – које се баве заштитом животне средине. Лифлети су подељени носиоцима правосудних функција током семинара који су организовани, а сваком тужилаштву, такође, остављено је довољно лифлета да могу да упознају и грађане са њиховом садржином.

Округли столови

У оквиру пројекта који Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије спроводи уз подршку Мисије ОЕБС-а у Србији, први

семинар одржан је на Власинском језеру 27. новембра 2009. године, под називом „Јачање капацитета јавних тужилаца у мисији за примену Закона о заштити животне средине”. Предавачи су били Данијела Трајковић, општински тужилац у Сурдулици, Љиљана Станојевић, помоћник министра Министарства животне средине и просторног планирања, Драган Мићић, директор за земљиште и путеве у Сурдулици, Светлана Парезанин, начелник Сектора за контролу и надзор Министарства за животну средину и просторно планирање, и Бранислав Вучковић, запослен у Сектору за контролу и надзор Министарства животне средине и просторног планирања. Семинару је присуствовало више од тридесет тужилаца, њихови заменици и представници Министарства животне средине и просторног планирања. Више од двадесет учесника на обуци су били представници локалних

тужилаштва, док је 13 учесника било из локалних инспекцијских служби. Састав учесника омогућиће бољу сарадњу тужилаца и инспектора у будућности. Главни предмет обуке био је нелегална градња, посебно у окружењу Власинског језера, као и илегалне депоније.

Други тренинг под називом „Јачање капацитета јавних тужилаца и спровођење закона у заштити животне средине” одржан је 4. децембра 2009. године у Новом Пазару. Презентацију су одржали Горан Јовановић, секретар државног јавног тужилаштва, Љиљана Станојевић, помоћник министра за животну средину и просторно планирање, Светлана Парезанин, начелник Сектора за контролу и

надзор Министарства животне средине и просторног планирања, и Јелена Милосављевић, начелник Одељења за грађевинску инспекцију. Семинару је присуствовало готово четрдесет учесника. Међу њима су били тужиоци и њихови заменици из Новог Пазара, Косовске Митровице, Рашке, Сјенице и Тутина (19), инспектори (14), као и један судија. Проблем нелегалних депонија такође је истакнут као значајно регионално питање.

Трећи и последњи тренинг у оквиру пројекта „Јачање капацитета јавних тужилаца у примени Закона о заштити животне средине” одржан је у Лебану 11. децембра 2009. године. Презентацију о улози јавног тужилаштва у овој области изнео је Станислав Станковић, општински јавни тужилац у Лебану. Остали предавачи били су: Љиљана Станојевић, помоћник министра за животну

средину и просторно планирање, на тему „Промене у Закону о животној средини у Републици Србији”; Светлана Парезанин, начелник Сектора за контролу и надзор, на тему „Извод из извештаја о раду инспекције и криминалне политике у области заштите животне средине”; Бранислав Вучковић, правник у Одсеку за контролу и надзор; Драган Матић, грађевински инспектор, који је нагласак ставио на Закон о планирању и изградњи; Мелани Стојановић, инспектор за екологију, на тему „Улога општинских инспектора у развоју локалних заједница за Јабланички округ”. Семинару је присуствовао и велики број представника локалних медија. Састанак је одржан у хотелу „Царичин град”, а било је четрдесетак учесника. Појавило је више од двадесет тужилаца и заменика из Лебана, Прокупља, Ниша, Лесковца, Прешева, Сурдулице и

Власотинца, једанаест инспектора и један судија. Учесници су били забринuti због нелегалних депонија и нехигијенских насеља Рома.

Тренинзи

После успешно организованих округлих столова у 2009. години и великог интересовања тужилаца и заменика за област заштите животне средине, мисија ОЕБС-а у Србији је у 2010. години подржала одржавање још седам тренинга. Први округли сто у 2010. на тему „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу закона о заштити животне средине” организован је у Врању, 12. марта 2010. године.

Предавање су одржали Александра Чавошки, на тему „Заштита животне средине у ЕУ – улога органа ЕУ и одговорност држава чланица за неправилну примену или неуношење

прописа ЕУ у овој области”, и Данијела Трајковић, заменик вишег јавног тужиоца у Врању, на тему „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине”. Тренингу је присуствовало око двадесет јавних тужилаца и заменика.

Семинар „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине” одржан је у у Вршцу, 30. априла 2010. године.

Округлом столу присуствовало је десетак јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Вршца, Зрењанина и Панчева. Присутнима су се обратили Славица Лекић, начелник Одељења за заштиту животне средине од загађивања, која је презентовала тему „Закони из области заштите животне средине у примени у Републици Србији”, Светлана Парезанин, начелник у Сектору за контролу и надзор,

чија је тема била „Извод из извештаја о раду инспекције и казнена политика у области заштите животне средине”, и Александра Чавошки, чије се излагање односило на „Појам животне средине, циљеве и начела – Појам животне средине у комунитарном праву”.

Округли сто на исту тему одржан је и у Шапцу 18. јуна 2010. године, а семинару је присуствовало око двадесет јавних тужилаца и заменика из Шапца и Ваљева. Окупљенима су се обратили Љиљана Станојевић, која је говорила на тему „Закони из области заштите животне средине у Републици Србији”, и Светлана Парезанин, са темом „Извод из извештаја о раду инспекције и казнена политика у области заштите животне средине”.

Пројекат „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу закона о заштити животне средине” било је

главна тема округлог стола одржаног у Неготину 28. септембра 2010. године. У улози предавача на овом семинару нашла се др Александра Чавошки, која је присутнима представила две теме: „Развој животне средине и правни акти у Европској унији” и „Примена прописа ЕУ на националном нивоу”. Семинару је присуствовало око двадесет јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца из Неготина, Зајечара и Бора.

Семинар под истим насловом одржан је 18. октобра ове године у Ужицу. Окупљенима су се обратили др Александра Чавошки, која је говорила на тему „Појам животне средине, циљеви, начела – Појам животне средине у комунитарном праву, Славица Лекић, начелник Одељења за заштиту животне средине од загађивања, са темом „Закони из области заштите животне средине у примени у

Републици Србији, и Светлана Парезанин, која је говорила о „Изводу из извештаја о раду инспекције и казнена политика у области заштите животне средине”. Семинару је присуствовало петнаестак тужилаца из Ужица и Пријепоља.

Семинар на тему „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине” организован је и у Панчеву 19. новембра. 2010. године. Предавачи су били Александра Чавошки, професор на Правном факултету Универзитета Унион, која је говорила на тему „Појам животне средине, циљеви, начела – Појам животне средине у комунитарном праву”, Љиљана Станојевић, која је говорила о теми „Закони из области заштите животне средине у Републици Србији”, и Светлана Парезанин, која је представила тему „Извод из извештаја о раду инспекције и

казнена политика у области заштите животне средине”. Семинару је присуствовало око двадесет јавних тужилаца, заменика јавних тужилаца и судија из Панчева, Смедерева и Вршца.

Последњи семинар „Јачање капацитета јавних тужилаца у спровођењу Закона о заштити животне средине” одржан је у Сомбору 10. децембра 2010. године. Присутнима су се обратили Александра Чавошки, која је говорила на тему „Појам животне средине, циљеви, начела – Појам животне средине у комунитарном праву”, Славица Лекић, која је излагала на тему „Закони из области заштите животне средине у примени у Републици Србији”, Светлана Парезанин, са темом „Извод из извештаја о раду инспекције и казнена политика у области заштите животне средине”, и Бранислав Галешев, начелник Одељења за поступање

са опасним и осталим врстама отпада, који је говорио о управљању опасним отпадом и могућим нежељеним ефектима. Семинару је присуствовало више од двадесет тужилаца и судија из Сомбора и Суботице.

У сарадњи са Удружењем судија за прекршаје, Удружење тужилаца Србије организовало је још пет семинара на тему „Подршка примени закона из области заштите животне средине”. Семинари су одржани на Дивчибарама, у Ивањици, Кладову, Суботици и Врњачкој Бањи.

Комплементарна заштита животне у Европи

ДР АЛЕКСАНДРА ЧАВОШКИ
редовни професор на Правном
факултету Универзитета Унион у
Београду.

**Иако Директива и Конвенција
савета Европе о заштити
животне средине путем
кривичног права почивају на
истим идејама, између ова два
документа постоје одређене
разлике**

1. Увод

Аутор је у једном од прошлих бројева представио нови покушај побољшања заштите животне средине усвајањем Директиве о заштити животне средине путем кривичног права¹ у 2008. години (даље у тексту: Директива). Међутим, како већ постоји Конвенција Савета Европе о заштити животне средине путем кривичног права² (даље у тексту: Конвенција), поставило се питање степена заштите који се овим документима гарантује, као и самог односа између њих.

Иако оба правна документа почивају на истим идејама, које се огледају у заштити најважнијих медија животне средине (земљишта, воде, ваздуха, биљног и животињског

1 European Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law, Strasbourg, 4 November 1998, ETS No. 172.

2 European Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law, Strasbourg, 4 November 1998, ETS No. 172.

средине

света) и усклађивању националних законодавстава у овој материји, постоје одређене разлике између ова два документа које су вредне помена.

2. Сличности и разлике између Директиве и Конвенције

2.1. Кажњива дела

Прва и најважнија разлика односи се на бића кривичних дела и прекршаја прописаних овим документима. Директивом се прописују само кривична дела,³ док Конвенција предвиђа како кривична дела тако и прекршаје.⁴ Када говоримо о виности, оба прописа предвиђају два облика, тачније умишљај и нехат, иако постоји извесна разлика кад је посредни облик нехата приликом извршења кривичног дела. Стиче се утисак да је Директива строжа у погледу виности, која се захтева тиме што прописује само облик

3 Члан 3 Директиве.

4 Чланови 2, 3 и 4 Конвенције.

свесног нехата, док Конвенција захтева само нехат – иако се државама уговорницама омогућава да саме предвиде свесни нехат за кривична дела прописана Конвенцијом, за која се иначе захтева само нехат. Државама уговорницама такође се дозвољава да не кажњавају кривично дело значајног оштећења заштићених споменика, осталих заштићених објеката и имовине уколико је дело учињено из нехата.⁵ Исто важи за кривична дела из нехата која са собом носе ризик од наступања смрти лица или његовог тешког телесног повређивања.

Надаље, чланом 4 Конвенције даје се могућност државама уговорницама да кажњавају и низ других дела извршених са умишљајем или нехатом, без обзира на постојање штете, и то применом кривичноправне или управне заштите. Међутим, Директивом се гарантује само

5 За ово кривично дело се, према Конвенцији, захтева постојање умишљаја.

кривичноправна заштита, што указује на то да Директива не обезбеђује мањи степен заштите него Конвенција. Штавише, незаконито проузроковање промена штетних по природне делове националног парка, резервата природе, водених површина и осталих заштићених подручја, према Директиви, кажњава се само у склопу кривичног права, док Конвенција дозвољава заштиту природе у управном поступку.

Коначно, одређена кривична дела и прекршаји предвиђени Конвенцијом нису нашли своје место у Директиви:

1. незаконито испуштање, емисија или уношење одређене количине материја или јонизујућег зрачења у ваздух, земљиште или воду;
2. незаконито емитовање буке;
3. незаконито одлагање, обрада, складиштење, превоз, извоз или увоз отпада;
4. незаконит рад постројења;
5. незаконита производња, обрада, употреба, превоз,

извоз или увоз нуклеарног материјала, осталих радиоактивних материја или опасних материја.⁶

2.2. Казне

Директива оставља слободу државама чланицама у избору казне, али она мора бити делотворна, пропорционална и одвраћајућа. Чланом 6 Конвенције предвиђа се да санкција треба да буде одговарајућа и сразмерна, што обухвата изрицање казне затвора и новчаних санкција, као и повраћај у пређашње стање. Једина слабост лежи у томе што Конвенција даје могућност стављања резерве за одређене врсте санкција. Тако, на пример, држава може ставити резерву за повраћај у пређашње стање животне средине, под условом да надлежни орган наложи овакву меру, а лице које је проузроковало штету биће одговорно за њену надокнаду или ће одговорати за неко друго кривично дело.

Према мишљењу Европског одбора за питања криминалитета,⁷ први пут се стиче утисак да се Конвенцијом отишло даље у прописивању санкција.⁸ Међутим, читањем преамбуле Директиве постаје

6 CDPC (2009) 07, str. 3, http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/steering_committees/cdp/CDPC

7 European Committee on Crime Problems.

8 CDPC (2009) 07, str. 4.

јасно да се све ове казне подразумевају на основу Директиве, будући да је „искуство показало да постојећи систем казни није довољан за поштовање прописа о заштити животне средине; ово мора да буде допуњено стављањем на располагање кривичних санкција, чиме се показује друштвено неодобравање њихове квалитативно различите природе у поређењу са управним мерама или накнадом штете на основу грађанске одговорности“.⁹

2.3. Мере конфискације

Конфискација ипак није предвиђена Директивом, док се Конвенцијом „дозвољава одузимање предмета, имовинске користи или имовине која одговара прибављеној имовинској користи у вези са кривичним делима предвиђеним члановима 2 и 3 Конвенције. Међутим, и у овом случају Конвенција дозвољава давање резерви тако што држава може да одлучи да не примени ове мере у односу на сва прописана кривична дела или у односу на неке врсте предмета, имовинске користи или имовине која одговара стеченој користи.

2.4. Надлежности

За разлику од Директиве, Конвенција, поред територијалне надлежности, дозвољава и екстратериторијалну надлежност, осим ако држава не стави резерве на примену овог члана.¹⁰

9 Преамбула, став 3.

10 CDPC (2009) 07, str. 3.

2.5. Саучесништво

Директивом се кажњава покушај извршења кривичног дела и саучесништво у кривичном делу (саизвршилаштво, подстрекавање и помагање), док Конвенција, као облике саучесништва, предвиђа само саизвршилаштво и помагање.

2.6. Одговорност правних лица

Ови документи предвиђају одговорност правних лица. Директивом се прописује одговорност правних лица за поменута кривична дела, која одговарају за дело које у оквиру својих послова, односно овлашћења учини одговорно лице у намери да за правно лице оствари корист. Одговорно лице дефинисано је тако да обухвата било које лице које је поступало у име правног лица, било у својству одговорног лица, лица овлашћеног да заступа лице или лица које има овлашћења да врши надзор над радом правног лица. Одговорност правног лица постоји и ако је, због непостојања надзора или контроле од стране одговорног лица, омогућено извршење кривичног дела у корист правног лица од стране физичког лица које делује под надзором и контролом одговорног лица. Одговорност правних лица не искључује одговорност физичких лица која су извршиоци, подстрекачи или помагачи у извршењу кривичног дела.

Конвенција предвиђа одговорност правног лица за кривично дело и прекршај које изврши орган лица или његов члан у име правног лица. Као и у Директиви, одговорност не заобилази физичко лице. У зависности од правног система држава, може се изрећи кривична или прекршајна казна починиоцу дела,¹¹ што није случај у Директиви. Док Директива користи термин „одговорност лица које је поступало у корист правног лица“,¹² Конвенција се служи изразом „дело које је учињено у име правног лица“.¹³

2.7. *Остале сличности и разлике*

Конвенцијом се посебно предвиђа сарадња између органа надлежних за заштиту животне средине и органа за покретање истраге и кривично гоњење учиниоца кривичних дела, што укључује пружање информација држави у складу са домаћим правом, као и обавештавање полицијских и правосудних органа уколико постоје основи сумње да је извршено неко од кривичних дела за које се захтева умишљај као облик виности. Државе уговорнице могу ставити резерву на овај потоњи облик сарадње. Оваква одредба није нашла своје место у Директиви, јер је сарадња надлежних органа држава чланица једна од обавеза која већ постоји како у

11 Некада се ради и о изрицању управне мере правном лицу.
12 Члан 6, став 1 Директиве.
13 Члан 9, став 1 Конвенције.

области животне средине у оквиру самих органа ЕУ и различитих мрежа сарадње¹⁴ тако и у оквиру полицијске и правосудне сарадње у трећем стубу.

Међународна сарадња такође је предвиђена Конвенцијом, док овакве посебне одредбе нема у Директиви. Разлог томе, на првом месту, јесте чињеница да се сама Директива односи преваходно на државе чланице ЕУ, али и чињеница да је Комисија, заједно са Саветом, задужена да се стара о међународној сарадњи. Међутим, свест о потреби међународне сарадње произлази и из преамбуле Директиве, којом се истиче да дејства еколошких кривичних дела све више имају прекогранични утицај.¹⁵

3. **Закључак**

Стиче се утисак да се Директивом гарантује већи степен заштите, који се огледа у чињеници да се ради о кривичноправној заштити животне средине, која је најделотворнија за кажњавање незаконитих дела која производе знатну штету по људско здравље и животну средину. Штавише, правна природа Директиве, која преваходно подразумева да се ради о обавезујућем правном акту за државе чланице ЕУ, говори у прилог боље заштите. Иако нека кривична дела прописана Конвенцијом нису нашла своје место у Директиви, она садржи најважнији корпус кривичних дела против животне средине која се

14 Неке од њих су IMPEL, European Union Forum of judges for the environment.
15 Преамбула, став 1.

кажњавају ако су учињена из умишљаја или свесног нехата.

С друге стране, Конвенција, која предвиђа ширу листу кривичних дела и прекршаја, као и шири спектар санкција, има неколико слабости које говоре у прилог боље заштите гарантоване Директивом. На првом месту је одсуство свесног нехата као облика виности, осим ако држава уговорница не предвиди другачије. Могућност давања низа резерви на поједине одредбе Конвенције умањује њен значај. Иако Конвенција предвиђа и кривичне и прекршајне санкције, многи сматрају да је то можда једна од њених слабости. Коначно, Конвенцију је до данас потписало 13 чланова Савета Европе: Аустрија, Белгија, Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Грчка, Исланд, Италија, Луксембург, Румунија, Шведска и Украјина. Естонија је само ратификовала ову Конвенцију.

Поред свих слабости и предности сваког од ова два акта, њихово заједничко постојање врло је значајно и треба их сматрати комплементарним актима којима се гарантује одговарајућа заштита животне средине у Европи. Из тог разлога се потписивање и ратификација Конвенције од већег броја држава чланица ЕУ препоручује као важан корак у пружању свеобухватне заштите, али и као нека врста подстицања других европских држава да Конвенцију ратификују.

Највећи број пријава због шумских крађа

МИЛОШ БЗЕНИЋ
виши јавни тужилац у Краљеву

Кривични законик (Службени гласник РС бр. 85/2005, 88/2005 - испр, 107/2005 - испр, 72/2009 и 111/2009) у посебној је глави прописао кривична дела против животне средине. Законик је ступио на снагу 1. јануара 2006. године. Од тада је дошло до промена у организацији тужилаштва, тако да се десила трансформација ранијих општинских јавних тужилаштва у основна јавна тужилаштва, у чијој стварној надлежности су ова кривична дела. Овом приликом биће приказани прикупљени подаци о досадашњем поступању ранијих општинских јавних тужилаштва, од ступања на снагу Законика па до краја 2009. године, чију надлежност су сада преузела основна јавна тужилаштва у Краљеву и Крагујевцу.

Мало одбачених пријава

На основу прикупљених података за подручје месне надлежности Основног јавног тужилаштва у Краљеву, у

посматраном периоду поднете су 74 кривичне пријаве, од којих је одбачено 35, што је 47,3 одсто, оптужено је 32, што је 43 одсто. Није решено седам пријава. Мали број нерешених пријава говори о томе да је тужилаштво у поступању посветило пажњу у решавању кривичних пријава за ова кривична дела, те да је правилно сагледан значај процесуирања извршења ових кривичних дела.

Из прикупљених података види се да је на подручју месне надлежности Основног јавног тужилаштва у Крагујевцу за посматране четири године било укупно 111 кривичних пријава, од којих је одбачено 60, што износи 54 одсто, оптужено је 48, односно 43 одсто. Нису решене само три пријаве. Мали број нерешених пријава и у овом случају говори о томе да је тужилаштво у поступању посветило пажњу у решавању кривичних пријава за ова кривична дела, као и да је правилно сагледан значај

процесуирања извршења ових кривичних дела.

Сагледавајући структуру извршених кривичних дела, може се закључити да је код оба тужилаштва највећи број пријава био за кривично дело шумска крађа из чл. 275. КЗ, затим за незаконит лов из чл. 276. КЗ, незаконит риболов из чл. 277. КЗ, и потом пустошење шума из чл. 274. КЗ. Ово говори о томе да су подносиоци кривичних пријава и кривичним прогоном настојали да заштите своју имовину, односно обављање делатности лова и риболова на начин предвиђен прописима.

Различита пракса

Може се рећи да се уочава различита пракса у поступању за кривично дело пустошење шума из чл. 274. КЗ. Ово кривично дело врши се на тај начин што се, противно прописима или наредбама надлежних државних органа, врши сеча или крчење шуме, или се обарају или оштећују стабла у парку, дрвореду или на другом месту на коме сеча није дозвољена. У посматраном периоду, из кривичних пријава види се да су извршења дела била на парцелама које су приватни поседе. Извршиоци су вршили чисту сечу на парцели која је на таквом терену да је подложна ерозији, и том приликом нису прибавили одобрење у складу са чл. 40. Закона о шумама. У погледу одлуке да се поднесе оптужни предлог за овакву

радњу, у великом броју предмета правилно је квалификована радња извршења дела. Као елемент дела узето је да је сеча вршена противно прописима, и да се ради о чистој сечи стабала на парцели која је подложна ерозији. Међутим, има и примера да је пријава одбачена, а радило се о чистој сечи на парцели површине 30 ари, која је на терену подложном ерозији. Као разлог за одбацивање пријаве наведена је чињеница да се није радило 70 метара кубних посеченог дрвета, како се то наводило у пријави, већ да је посечено око 30 метара, те да се ова количина не може сматрати већом количином дрвета којом се пустоше шуме. Код овог кривичног дела, количина посеченог дрвета није битан елемент за квалификацију, већ начин сече стабала и место сече.

Код кривичног дела убијање и злостављање животиња из чл. 269. КЗ, из досадашњих поступања јавних тужилаштва види се да су сва дела извршена тако што је убијен, рањен или мучен пас. Код овог кривичног дела најчешћи начин извршења био је тај да су извршиоци ватреним оружјем или опасним предметима убијали или рањавали псе. Није било пријава које би се односиле на другу врсту животиња. Ово је, свакако, последица заинтересованости власника паса, као и одређених друштва за заштиту животиња, за кривичноправни прогон, која су своју активност усмерила у првом реду на заштиту паса и то на заштиту паса луталица. Са

овим проблемом сусреће се већина локалних самоуправа. Начин уклањања паса луталица са градских улица био је често предмет подношења пријава од друштва за заштиту животиња. Тужилаштва су различито поступала у овим предметима јер локалне самоуправе у неким градовима нису, због финансијских проблема, успеле да организују и обезбеде одговарајући смештај за псе луталице.

Нема кривичних пријава за кривична дела којима се директно угрожава животна средина, као што су кривична дела загађење животне средине из чл. 260. КЗ или пак противправна изградња и стављање у погон објеката и постројења која загађују животну средину из чл. 262. КЗ.

„Зелени за Србију

ДАНИЈЕЛА ТРАЈКОВИЋ
заменик вишег јавног тужиоца у
Врању

**Поступајући у складу са
прописима Европске уније,
Народна скупштина
Републике Србије усвојила је
12. маја 2009. године сет од 16
закона из области заштите
животне средине**

Споразум о стабилизацији и придруживању кључни је инструмент којим почињу свеобухватне припреме за чланство Републике Србије у Европској унији. Процес стабилизације и придруживања (ПСП) представља посебну врсту регионалног приступа Европске уније државама западног Балкана. Споразум о стабилизацији и придруживању припада новој генерацији споразума о придруживању Европској унији, који су израђени за државе обухваћене Процесом стабилизације и придруживања.

Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) међународни је уговор, потписан 29. априла 2008. године између Републике Србије и Европске уније. Закључењем Споразума о стабилизацији и придруживању, Република Србија постала је придружени

ПАКЕТ“

члан држава Европске уније и тиме потврдила статус потенцијалног кандидата за пуноправно чланство у Унији.

Обавезе Србије

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању Република Србија улази у нову фазу односа са Европском унијом, и по први пут односи са ЕУ почивају се на уговорној основи. Две најважније обавезе које Република Србија преузима овим споразумом јесу следеће:

1. успостављање зоне слободне трговине
2. усклађивање законодавства Републике Србије са правом ЕУ.

Постепено усклађивање српског законодавства са законодавством Европске уније веома је захтевно и обухватно. Овај обимни посао почео је већ 2003. године, усвајањем првог годишњег Акционог плана за усклађивање домаћег

законодавства са прописима ЕУ. Паралелно са преговорима о овом споразуму, текао је процес европске интеграције Републике Србије. Народна скупштина је у октобру 2004. усвојила Резолуцију о придруживању Европској унији (Службени гласник РС, број 112/04), којом се истиче да је стратешко опредељење Србије чланство у Европској унији.

Влада је јуна 2005. усвојила Националну стратегију Србије за приступање Србије и Црне Горе Европској унији, као кровни документ читавог процеса европске интеграције. Надаље, Влада Републике Србије, на седници од 27. јула 2006. године, усвојила је Акциони план за јачање институционалне способности за преузимање обавеза у процесу европских интеграција, чију је израду координирала Канцеларија за придруживање ЕУ.

Активност Владе РС настављена је и током наредних година. Тако је усвојен

Национални програм за интеграцију Србије у ЕУ, први извештај о спровођењу Националног програма за интеграцију, а образовани су Савет за европске интеграције Владе Републике Србије, Канцеларија за европске интеграције и Координационо тело за процес приступања ЕУ.

Еколошка регулатива

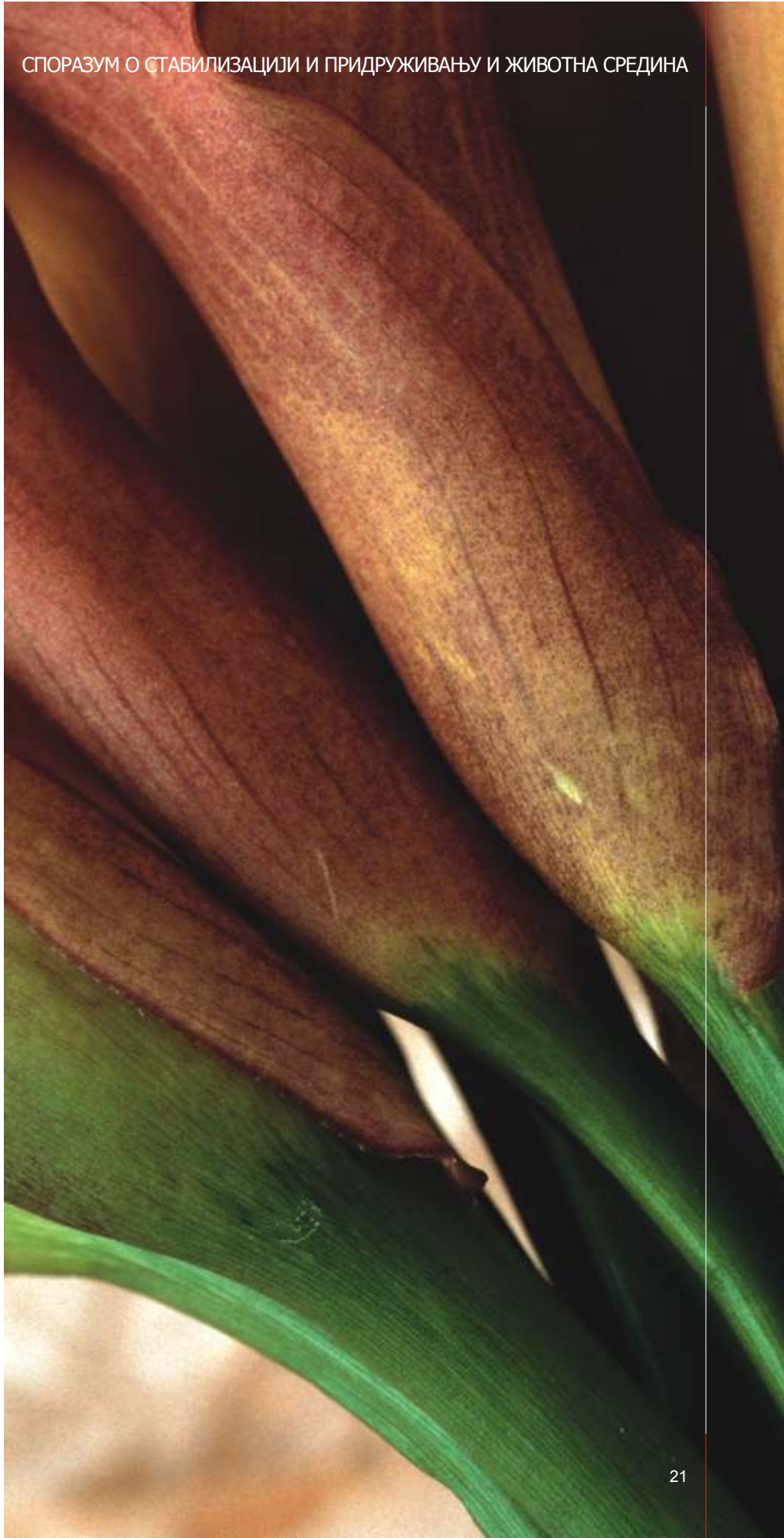
Еколошка регулатива у ЕУ, као уосталом и *acquis communautaire* у низу других области, од изузетног је значаја за европске државе које још нису чланице ЕУ. У Белој књизи под насловом „Припреме придружених чланица земаља централне и источне Европе за интеграцију у унутрашње тржиште Уније“ изричито се наглашава да је „за стварање европског тржишта између ЕУ и земаља централне и источне Европе од посебне важности то да се питање очувања животне средине од самог почетка третира као саставни део

процеса трговинске и економске интеграције придружених земаља чланица централне и источне Европе“, као „саставни део претприступне стратегије“.

Питања животне средине у Споразуму о стабилизацији и придруживању дефинисана су у поглављу VIII, члану 111 и члану 97, који се односи на шумарство. Правне тековине Заједнице (ЕУ) садрже приближно 200 правних инструмената који се односе на загађење ваздуха и воде, поступање са отпадом и хемикалијама, биотехнологију, заштиту од радиоактивног зрачења и очување природе. Србија и ЕУ Споразумом су се посебно обавезале да сарађују у борби против загађења околине. Утврђени су следећи основни циљеви:

- квалитет вода, укључујући и отпадне воде, посебно прекограничних водених токова
- сузбијање локалног, регионалног и прекограничног загађења ваздуха и воде (укључујући и питку воду)
- ефикасно праћење нивоа загађења
- развој стратегија поводом глобалних и климатских питања
- ефикасну, одрживу и чисту производњу и коришћење енергије
- класификацију и сигурно безбедно руковање хемикалијама
- безбедност индустријских постројења

- смањење, рециклирање и безбедно одлагање отпада и спровођење Базелске конвенције о контроли прекограничних кретања опасног отпада и његовог одлагања
- утицај пољопривреде на околину, ерозију и загађење гла пољопривредним хемикалијама
- заштиту флоре и фауне, укључујући грађевинарство и урбанизам
- коришћење економских и фискалних инструмената за побољшање околине
- процену утицаја на околину и стратешке процене околине
- непрестано усклађивање закона и прописа са нормама Заједнице
- међународне уговоре о околини у којима је Унија страна уговорница
- сарадњу на регионалном и међународном нивоу
- образовање и информисање о околини и одрживом развоју
- побољшање интеграције животне средине у остале секторске политике
- подизање нивоа еколошке свести код свих структура друштва на најширем плану.

Народна Скупштина РС је 9. септембра 2008. године ратификовала Споразум о стабилизацији и придруживању и Прелазни трговински споразум. Након две године од потписивања,

Савет министара Европске уније, 14. јуна 2010. године, одлучио је да одмрзне процес ратификације Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) између ЕУ и Србије. Споразум ће ступити на снагу пошто буде ратификован од стране држава чланица ЕУ и након одобрења Европског парламента. Ратификацију ССП у националним парламентима извршиле су Шпанија (23. јун 2010), Малта (2. јул 2010), Бугарска (16. јул 2010), Италија (4. август 2010) и Словачка (8. септембар 2010).

Реформа прописа

Реформа прописа у области заштите животне средине започета је 2004. године усвајањем Закона о заштити животне средине (Службени гласник РС 135/04), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину и Закона о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине. Закони РС који су Акционим планом били предвиђени за усклађивање са прописима ЕУ за 2005. тада нису усвојени, па су нашли своје место и у Акционом плану за 2007. годину. Поступајући у складу са прописима Европске уније, 12. маја 2009. Народна скупштина РС усвојила све те законе, често називане „Зеленим пакетом“, који заправо представља сет од 16 закона из области животне средине. Усвојени су Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности, Закон о заштити од нејонизујућих зрачења, Закон о хемикалијама,

Закон о биоцидним производима, Закон

о изменама и допунама Закона о прецени утицаја на животну средину, Закон о заштити ваздуха, Закон о заштити природе, Закон о заштити од буке у животној средини, Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, Закон о управљању отпадом, Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, Закон о изменама и допунама Закона о заштити животне средине. Сви закони објављени су у Службеном гласнику РС број 36 од 15. маја 2009. године.

Народна Скупштина Србије је 31. августа 2009. донела још један важан закон – Закон о Фонду за заштиту животне средине (Службени гласник 72/09). Такође, Народна скупштина донела је Закон о потврђивању амандмана на Анекс Б КЈОТО протокола уз Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе, а ратификована је и Ротердамска конвенција о поступку давања сагласности на основу претходног обавештења за одређене опасне хемикалије и пестициде у међународној трговини, као и Конвенција о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине (Архуска конвенција). Све је објављено у Службеном гласнику број 38/09 од 25. маја 2009. године.

Случај резервата „Увац“

ЉУБИША ДРАГАШЕВИЋ
заменик Апелационог јавног
тужиоца у Београду

У свих осам кривичних предмета који се односе на бесплатну градњу у овом резервату суд је донео осуђујуће пресуде и изрекао новчане казне у распону од 100.000 до 150.000 динара

У југозападној Србији, на територији општина Нова Варош и Сјеница, налази се Специјални резерват природе „Увац“, као природно добро од изузетног значаја. Захвата површину од 7.543 хектара са распонем надморске висине од 760 м до 1.322 м.

Пећине и јаме

Кањон реке Увца, са долинама њених притока Вапе и Вељушнице, чини централну морфолошку целину резервата. Река Увац и њене притоке дубоко су усекле корито у кречњачке стене и тако формирале уске клисурасто-кањонске долине са веома високим и стрмим литицама. Просечна дубина ових долина креће се између 200 и 300 метара, а максимална иде до 350 метара. Меандри, чији ртови имају релативну висину и до 100 м, представљају посебну вредност и природну лепоту централног дела резервата.

специјалног природе

Околину кањонске долине красе бројни крашки облици као што су крашке површи, увале, вртаче, окапине, пећине и јаме. Пећине у том делу бројне су и по својој величини крећу се од поткапина изнад нивоа воде до највећег досад познатог пећинског система у Србији, а то је Увачки пећински систем од 6.183 м. Пећине се одликују богатством пећинског накита насталог таложењем прокапних вода у виду сталактита, сталагмита, стубова, драперија, стакластих иглица и подова различитих облика, величина и боје.

Вештачка језера

У долини реке Увца саграђене су три бране и тако су настала три вештачка језера. Њихова укупна површина је 1.406 хектара. Прво је Увачко језеро, чија је површина 600 Ха. На њему је хидроцентрала, а језерске воде, пролазећи кроз турбину, утичу у Златарско

језеро површине 750 хектара, чија се брана са хидроцентралом налази у Кокином Броду. Кроз турбине или преливне каце овог језера вода одлази у Радоињско језеро површине 56 хектара. На овом језеру нема хидроцентрале, већ је његова улога да сакупља воду која долази из поменутих језера да би се потом цевима и кроз тунел пребацивала у село Бистрицу и реку Лим. Тамо су изграђене хидроцентрале „Бистрица“, која припада Општини Нова Варош, и „Подпећ“, која је надомак Прибоја.

Специјални резерват природе „Увац“ је, поред већ наведеног, и висококвалитетно извориште те представља природни ресурс од 500 милиона кубних метара воде за пиће. Град Прибој снабдева се водом за пиће из Радоињског језера.

Када се имају у виду потребе за питком водом у блиској будућности, неопходно је што потпуније и одлучније заштити резерват природе „Увац“ од

различитих утицаја могућих загађења, како би се становништву Србије обезбедила квалитетна вода за пиће.

Станиште ретких птица

У Специјалном резервату природе „Увац“ своје уточиште и станиште пронашао је белоглави суп, ретка врста орла лешинара, чији распон крила досеже и до три метра. То га чини моћним летачем и господаром неба. Храни се искључиво угинулим животињама, чиме спречава ширење заразе. Све до 1990. године, ова у Европи ретка врста била је пред изумирањем јер се њен број свео на свега седам птица. Оснивањем Резервата „Увац“ д.о.о и активностима запослених и ентузијаста, љубитеља природе и ове ретке птице, њихова бројност се повећала на 67 гнездећих парова, то јест око 300 јединки. Захваљујући тим активностима, а нарочито

отварањем хранилишта, где им се годишње изнесе преко 80 тона хране – уинулих животиња, колонија је постала највећа на Балкану и једна од већих у Европи.

У кањону реке Увца издвојено је присуство преко 100 врста птица. Међу њима су најзначајнији сури орао, велики ронац, орао змијар, пољска еја, орао рибар, сиви соко, соко ластавичар, чапља, дрозд и други. Забележено је и присуство ретких и угрожених врста сисара.

Чисте воде акумулација и река које се у њих уливају станишта су 12 врста риба као што су младица, поточна и језерска пастрмка, злативочица, липљан, клен, скобаљ, мрена и друге. Поједини делови акумулације и уливи река и потока у њих јесу природна плодишта.

На крају, и велика разноврсност флоре, шумских и других биљних заједница, овај резерват чини јединственим и привлачним.

Уредба

Небрига и немарност посетилаца на језерима у кањону Увца, са једне стране, и потреба да се то природно богатство одржи, заштити и обогати, са друге стране, довело је до тога да се и држава Србија укључи у заштиту овога подручја доношењем правних аката којима ће се природно богатство уредити уз адекватну правну заштиту.

Тако је, на основу члана 43 става 2 Закона о заштити

животне средине, Влада Републике Србије донела Уредбу о заштити Специјалног резервата природе „Увац“. Већ у првој одредби дефинисано је подручје које захвата резерват, затим шта је стављено под његову заштиту, а утврђено је и да се ради о заштићеном природном добру од изузетног значаја, то јест природном добру прве категорије.

Чланом 2. Уредбе прописано је да се Специјални резерват природе „Увац“ ставља под заштиту да би се очувао и размножио белоглави суп – ретка врста лешинара, да би се очувала станишта и побољшало стање других значајних врста птица, ловне дивљачи и осталог животињског света, да би се обезбедили услови за поновно насељавање биљних и животињских врста које су нестале с тог подручја, да би се сачувала и повећала разноврсност риба и оптималним уловом и коришћењем сачувала и повећала њихова бројност, да би се сачували разноврсност флоре, шумских и осталих биљних заједница, да би се сачувала рељефна и водена обележја и спелеолошке и друге вредности геонаслеђа, да би се очували и побољшали природни чиниоци животне средине, првенствено квалитет вода и земљишта, да би се очувала лепота и разноврсност предела и створили услови за одрживо коришћење и планско уређење заштићеног подручја у интересу науке, образовања, културе, рекреације и екотуризма.

Специјални резерват природе „Увац“ налази се на подручју општине Нова Варош и обухвата делове катастарских општина 18 села, површине 5525 хектара, као и на територији Општине Сјеница, где обухвата делове катастарских општина седам села, површине 2.018 хектара.

Од укупне површине заштићеног подручја Специјалног резервата природе „Увац“ (7.543 хектара), 5.567 Ха је у државној и друштвеној својини, а 1.876 хектара у приватној својини и другим облицима својине.

Забрањена градња

На подручју Специјалног резервата природе „Увац“ чланом 4 ставом 1 тачком 2 Уредбе, којим се утврђује режим заштите другог степена, забрањује се изградња и реконструкција стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава, викендица и привремених здања изван грађевинских рејона и грађевинског земљишта утврђених и проглашених у складу са законом. Док се не донесу одговарајући урбанистички планови, забрањена је и изградња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела.

Уредбом је одређено да Специјалним резерватом природе „Увац“ управља и о заштитној зони стара се Друштво с ограниченом

одговорношћу Резерват „Увац“, коме се, на првом месту, ставља у надлежност дужност да чува заштићено природно добро и спроводи утврђени режим заштите, тј. прописане забране, као и правила унутрашњег реда.

Природне лепоте Увачког, Златарског и Радоињског језера привукле су велики број љубитеља природе не само из Општине Нова Варош и из суседних општина, већ и из целе Србије. Многи су, уживајући уз воду ових језера, пожелели да у њиховој близини, или на самој води, саграде објекте, викендице, сплавове и друга здања у којима ће проводити слободно време, викенде и годишње одморе. Убрзо затим, шаторе и камп кућице настојали су да замене викендицама и великим луксузним кућама, које су градили самоволно и без икаквог одобрења надлежних локалних власти. Тако је започела бесправна изградња разних објеката у Специјалном резервату природе „Увац“, што је морало довести и до адекватне реакције надлежних државних органа, која је предузета у оквирима законом прописаних овлашћења и надлежности.

Ургентан проблем

Управо таква изградња, узимајући све више маха, уз потпуну инертност надлежних инспекцијских служби, препозната је као ургентни

проблем управљања Специјалним резерватом природе „Увац“, јер су се противправном изградњом објеката угрожавале природне вредности и ваљаност животне средине. У том периоду готово свакодневно су предузимане активности на пољу противправне изградње објеката као што су крчење терена, земљани радови, ископ темеља, транспорт грађевинског материјала у чамцима и другим пловним објектима, бетонирање, зидање и постављање кровних конструкција.

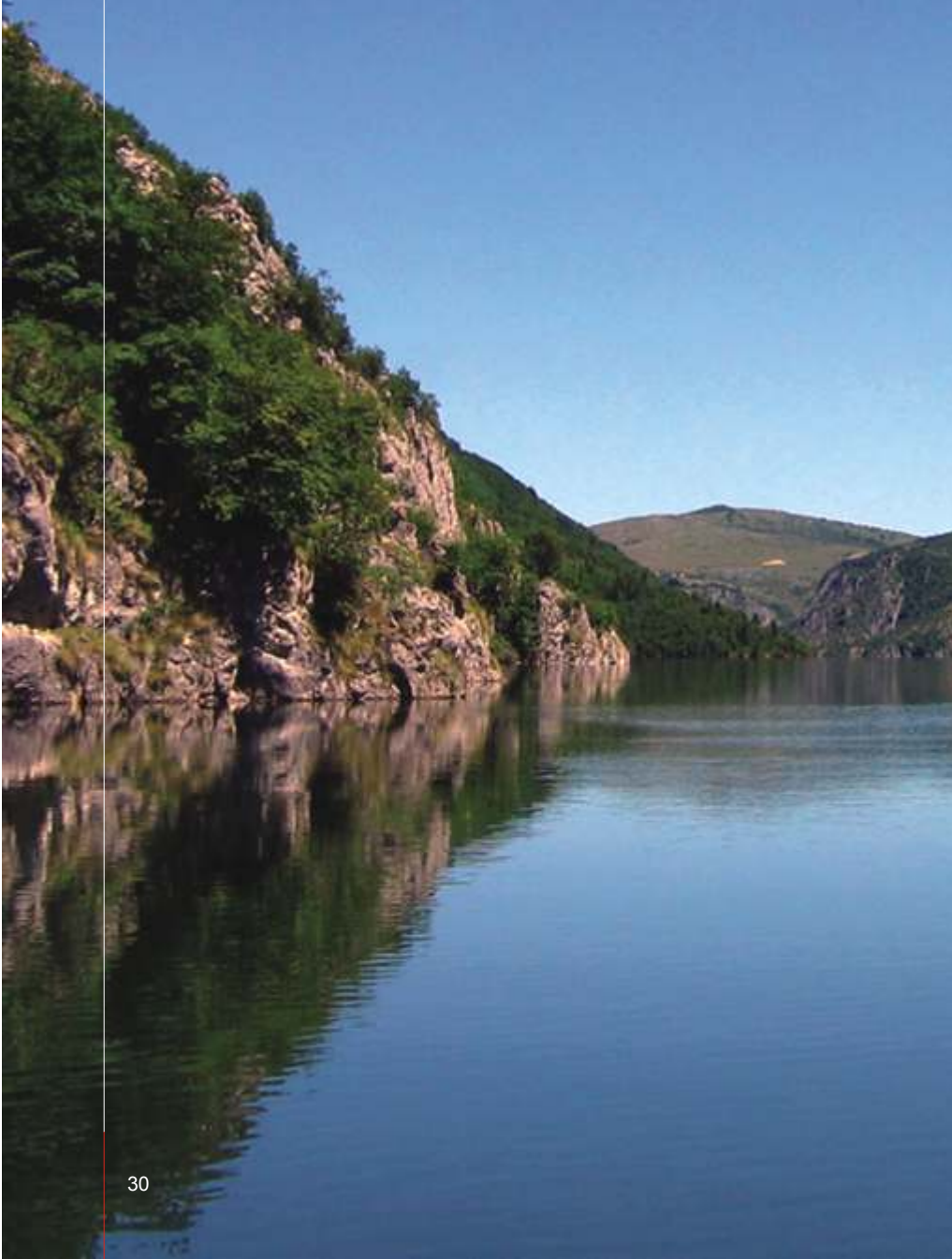
На тим састанцима закључено је да се грађевински инспектор у Општини Нова Варош „држао по страни“ и да није предузимао службене радње иако је писменим путем, а потом и по позиву на договоре код Општинског јавног тужиоца, био упознат с масовном противправном градњом у приобаљу и на самој води Увачког, Златарског и Радоињског језера.

Ипак, уз велике напоре и упорност представника Друштва за заштиту резервата „Увац“ д.о.о, општинског јавног тужиоца и Полицијске станице у Новој Вароши, у оквирима руководеће улоге јавног тужиоца у преткривичном поступку, направљен је први корак у правцу предузимања мера кривичног гоњења за сва лица која су као инвеститори започели бесправну градњу објеката, угрожавајући тиме, у знатној мери, животну средину. Наиме, патрола полиције у чији су састав

ушли и овлашћени радници Друштва за заштиту резервата, а касније и грађевински инспектор, кренула је у детаљан обилазак терена са задатком да тачно лоцира и фотографише објекте, сачини записнике и криминалистичко-технички елаборат у сваком конкретном случају што се тиче димензија и степена изграђености објеката. Људи ангажовани на овом задатку треба да прикупе податке о инвеститорима, извођачима радова, земљишту на којем је започета изградња и слично.

Активност надлежних органа
Истовремено, Влада Републике Србије је на седници 28. децембра 2006. године поводом проблема бесправне изградње објеката не само на подручју Специјалног резервата „Увац“, већ и на подручјима других заштићених природних добара, донела Закључак којим се прихвата Информација о противправној изградњи објеката у националних парковима. Закључком су обавезани стараоци над заштићеним подручјима да појачају мере чуварског надзора ради непрекидног праћења и контроле територија за које су задужени и овлашћени, те да предузимају потребне мере и о томе обавештавају надлежне органе. После оваквог закључка Владе, сви релевантни чиниоци почели су много интензивније да прикупљају податке и

предузимају мере из своје надлежности за сузбијање масовне противправне изградње објеката у заштићеним подручјима. Тиме је преткривични поступак који је покренуо општински јавни тужилац у Новој Вароши по службеној дужности убрзан. Све те радње допринеле су да се припреме релевантне чињенице које ће створити претпоставке да општински јавни тужилац у Новој Вароши предузме кривично гоњење инвеститора и тиме, адекватном казненом политиком и ефикасним и брзим кривичним поступком, у знатној мери утиче на сузбијање кривичних дела којима се угрожава животна средина.

Став Тужилаштва

Паралелно са тиме, општински јавни тужилац у Новој Вароши захтевао је од грађевинског инспектора и републичких и општинских органа управе да покрену појединачне поступке за рушење противправно изграђених објеката. Општински јавни тужилац у Новој Вароши пошао је од става да ће једино кривичноправна заштита, уз рушење објеката у управном поступку, довести до ефикасног и сталног решења проблема противправне изградње објеката у Специјалном резервату природе „Увац“.

Чињеница која је била позната за све инвеститоре на овом подручју јесте да нико

није, нити је могао да прибави грађевинску дозволу за изградњу, те је већ на почетку било сасвим јасно да је сваки инвеститор, самим започињањем изградње објеката, предузео радњу извршења кривичног дела из члана 149 став 2 Закона о планирању и изградњи.

Сви објекти изграђени су или започети у зони 500 метара од максималног нивоа воде где је, сходно Закону о водама, изричито забрањена градња. Већина тих објеката налази се, штавише, на око 100 метара од максималног нивоа воде. Објекти су изграђени на земљишту које је у државној својини и њима газдују јавна предузећа „Србијашуме“ и „Електропривреда Србије“, па инвеститори, то јест извршиоци кривичних дела никако нису могли дозвољеним правним послом добити у својину земљиште на којем су градили или започели изградњу објеката.

Одређени број здања почео је да се гради или је изграђен на земљишту које су инвеститори, то јест извршиоци кривичних дела купили од власника – мештана околних села. Али без обзира на то што су, оверавајући уговоре код суда на правно ваљан начин, стекли право својине, све друго што су предузели или су пропустили да предузму улази у биће кривичног дела 149 Закона о планирању и изградњи.

Нелегално 240 објеката

На територији Специјалног резервата природе „Увац“ противправно је изграђено око 240 објеката: на Радоињском и Увачком језеру око 40 објеката, и на Златарском језеру око 200 објеката. Од укупног броја здања, њих четрдесетак чине камп кућице, метални контејнери и други покретни објекти. На већем броју локација где су ови објекти постављени, обављени су замашни земљани радови, бетонирани темелји и цокле, плоче, постављене надстрешнице и тако извршене припреме за даљу градњу већих објеката. Преосталих двестотинак здања јесу објекти од чврстог материјала. Они су углавном димензија од 4 x 6 метара до 8 x 10 метара, с површинама од 50 до 100 метара квадратних. У већем броју случајева урађени су бетонски темелји, на које су дограђени један или два спрата у комбинацији дрвета, камена и зидарских блокова, са поткровљима. Покривени су црепом, лимом, лесонитом и теголом. Поред наведених, евидентирано је и пет покретних сплавова од чврстог материјала, који су лоцирани уз обалу на сталним местима.

Према додатним сазнањима, у посматраном периоду купљен је и већи број плацева, што указује на реалну могућност да се настави са бесправном изградњом објеката, чиме би, свакако, овакво противправно понашање добило још више маха.

Осуђујуће пресуде

По добро спроведеном и потпуно координираном преткривичном

поступку од стране општинског јавног тужиоца у Новој Вароши, у 2008. години поднето је укупно осам кривичних пријава против исто толико лица, и то све због кривичног дела из чл. 149 став 2 Закона о планирању и изградњи.

Све кривичне пријаве ургентно су узете у рад и у свим случајевима пријављена лица су процесуирана у року од једног дана од дана пријема кривичне пријаве, или пак истог дана, што је био значајан сигнал да је орган кривичног гоњења, то јест јавни тужилац одлучан да се на брз и ефикасан начин учини све да се сузбије вршење овог кривичног дела. Од Општинског суда у Новој Вароши захтевано је и да се ови предмети одмах узимају у рад и да се закажу главни претреси, што је и учињено, па је и ажурно поступање тог суда дало допринос у сузбијању даље бесправне изградње објеката.

У свих осам кривичних предмета суд је донео осуђујуће пресуде. Изречене су новчане казне у распону од 100.000 до 150.000 динара. У два случаја осуђена лица су преко својих бранилаца изјавила жалбе из свих законом прописаних разлога, али је другостепени суд те жалбе одбио и потврдио првостепену пресуду.

У 2007. години за кривично дело из чл. 149 став 2 Закона о планирању и изградњи поднете су четири кривичне пријаве против исто толико лица.

Изречене су четири новчане казне, и то у два случаја у износу од по 100.000 динара, а у друга два случаја у износу од по 150.000 динара. Окривљени су преко својих бранилаца изјавили жалбе на првостепене пресуде у два случаја и побијали их из свих законом прописаних разлога. Једна од жалби је уважена и првостепена пресуда преиначена у погледу одлуке о казни, тако што је извршилац, уместо на казну од 150.000 динара, осуђен на новчану казну од 100.000 динара. Друга жалба одбијена је као неоснована. Сва осуђена лица су инвеститори противправно изграђених објеката.

Рушење објеката

Забележени су и случајеви пустошења шума сечом стабала високих четинара која су се налазила на катастарској парцели површине око 40 ари. Наиме, инвеститор је, поред већ једног бесправно изграђеног објекта, купио шуму од 40 ари и на њој посекао 120 кубних метара високих четинара, претварајући шуму у земљиште за даљу изградњу објеката. Случај је процесуиран и у току је код Основног суда у Пријепољу.

Републичка грађевинска инспекција и Министарство екологије спровели су поступак за рушење објеката. По правноснажности решења о рушењу, Општина Нова Варош је у другој половини 2009. године расписала тендер за рушење објеката изграђених на државном земљишту. Током

октобра, Јавно комунално предузеће „3. септембар“, чије је седиште у Новој Вароши, уклонило је 11 од 36 за рушење предвиђених објеката. Неколико објеката су по правноснажности решења о рушењу уклонили сами власници. Преостала здања нису уклоњена јер се ушло у зиму, те временске прилике нису дозвољавале да се тај посао доврши.

Ефекти мера

Вредно је напоменути да је у 2009. години само једно лице, чији идентитет још није утврђен, градило објекат на Златарском језеру. Поднета је кривична пријава против непознатог извршиоца и уз пријаву је, као предлог, достављен записник сачињен на лицу места од стране грађевинског инспектора, као и фотографије тог објекта. Сама ова околност говори у прилог закључку да су предузете мере очигледно зауставиле бесправну изградњу објеката у Специјалном резервату природе „Увац“. Улога општинског јавног тужиоца у Новој Вароши поводом ових активности оцењена је највишим оценама јер су предузете све мере из његове надлежности. Те мере су, очигледно, имале пресудан утицај на сузбијање вршења ових кривичних дела и допринеле заштити животне средине.

На крају, тај резултат има посебан значај и због чињенице да воде Увачког језера нису само моћан енергетски ресурс данашњице, већ представљају природно благо од есенцијалног, животног значаја у будућности те

се морају сачувати од загађења. Тај значај за водоснабдевање вишеструко је потврђен у стратешким документима Републике Србије, као што су Закон о водама, Закон о просторном плану Републике Србије – Коришћење и заштита природних ресурса – Коришћење и заштита вода и водопривредна инфраструктура – регионални системи за снабдевање становништва водом (Сл. гласник РС бр. 13/96), где је ово подручје дефинисано као висококвалитетно извориште вода за пиће.

Пошто је Законом о мрежи судова и јавних тужилаштава који се почео примењивати 1. јануара 2010. године Општинско јавно тужилаштво у Новој Вароши укинута и његове надлежности припале новооснованом Основном јавном тужилаштву у Пријепољу, очекује се да ће и ово тужилаштво наставити започети посао, те да ће у будућности предузети све мере на које је законом овлашћено у правцу потпуне и благовремене заштите животне средине у Специјалном резервату природе „Увац“.

Анализа поступања јавног тужилаштва за кривична дела из главе 24. од 2006. до 2009. године

ЈОВАН КРСТИЋ
Виши саветник у Републичком
јавном тужилаштву

1. Увод

Републичко јавно тужилаштво, у склопу својих компетенција на пољу кривичног прогона и превенције, прати развој нашег националног законодавног профила у области заштите животне средине и развој еколошког права као посебне научне дисциплине, свесно значаја еколошких научних тема и еколошког права, посебно са становишта заштите људских права, те надлежности и одговорности јавног тужилаштва за спровођење закона и владавину права у овој области.

Да би се уистину ваљано анализирали ефикасност и ниво кривичног прогона, потребно је поређење с поступањем око других врста кривичних дела – потребно је проценти оптужења и обуставе кривичних поступака који могу указивати на одређене корекције. И даље има велики број шумских крађа и класичних

кривичних дела која су гранична, као што је изазивање опште опасности. Ова дела нису дефинисана као „еколошка“, али се њима често повређује и општи заштитни објект ове групе кривичних дела – здрава животна средина.

2. Статистика о поступању по кривичним делима против животне средине

2.1. Анализа поступања у преткривичном поступку

Преткривични поступак обухвата фазу неформалне сарадње тужилаштва и органа откривања, разних агенција за спровођење закона, специјализованих организација, експертских установа, невладиних организација и алтернативне адвокатуре која се бави заштитом људских права у области права на здраву животну средину. Ова фаза

поступка обухвата све процесне радње укључујући и истражне радње које се спроводе по хитном поступку од стране истражног судије, али не и оне што се спроводе након доношења решења о спровођењу истраге, после подношења оптужних предлога за које се и не спроводи истраге и после непосредних оптужница којима није претходила истрага. У досадашњој пракси примене ЗКП-а Републике Србије испоставило се да јавни тужилац за кривично дело углавном сазнаје посредно, из кривичне пријаве, и прикупља делове доказног материјала, у сталном кашњењу за извршиоцем кривичног дела и објективно у неравноправном положају. За дела којима се нарушава животна средина ово значи да се тек после хаварија, наступања загађења или уништења стоке и других животиња констатује извршење кривичног дела и спроводи преткривични и кривични поступак.

Кривична пријава је кривичнопроцесни акт који садржи обавештења за јавног тужиоца о извршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности. Кривична пријава је кривичнопроцесни акт оштећеног или државног органа (најчешће полицијске власти) којим се сазнаје и открива учињено кривично дело. Тај акт треба да обезбеди основе сумње да је дело и извршено. Пријава не мора

бити потпуна, али државни тужилац мора предузети радње ради њене допуне и провере навода, како би могла да се донесе исправна одлука о (не)покретању кривичног поступка. Зарад провере навода кривичне пријаве, државни тужилац може захтевати прикупљање потребних обавештења од органа унутрашњих послова или државних органа, предузећа и других субјеката у друштву.

Са становишта подносиоца, кривична пријава може бити службена или приватна, то јест лична. Кривична пријава подноси се надлежном јавном тужиоцу, али ће се по њој поступати и када је поднета ненадлежном јавном тужиоцу, органима унутрашњих послова, суду и другим органима. Органи који такву пријаву приме дужни су да је без одлагања доставе надлежном јавном тужиоцу. Пријем кривичне пријаве не обавезује јавног тужиоца да аутоматски предузме кривично гоњење. Он је самосталан при оцени да ли су испуњени услови за кривично гоњење. Међутим, уколико се, као у случајевима заштите животне средине, ово поступање одреди као приоритетно, тада је појачана и реакција друштва на појаву ове врсте криминала.

Пут који јавни тужилац мора прећи од момента пријема пријаве до евентуалног предузимања кривичног прогона јесте пут од основа сумње до основане сумње да је одређено лице учинило кривично дело. То

се постиже разматрањем навода кривичне пријаве и решавањем низа фактичких питања. Та питања су: да ли је вероватно да је одређено лице учинило кривично дело, да ли је дело описано у наводима пријаве предвиђено у закону као дело за које се гони по службеној дужности итд. Проблем који се у пракси најчешће јавља, а везан је за поднесу кривичну пријаву, јесте тај да она не садржи довољно чињеничног материјала на основу кога је могуће доношење одлуке о одбацавању кривичне пријаве или подношењу захтева за покретање кривичног поступка.

За кривична дела која третирају угрожавање здраве животне средине карактеристично је да најчешће не садрже експертске анализе узорака или друге чврсте доказе. За јавно тужилаштво, у овој области неопходно је да се прибаве такозвани независно потврђени докази, што према међународним стандардима за утврђивање постојања овако сложених кривичних дела значи да докази које доставља МУП или други субјекти морају бити подобни да се стручном експертизом од стране неке признате установе могу потврдити као веродостојни. Није довољно да се докази о загађењу сакупљају и достављају уз кривичну пријаву, већ се морају подвргавати стручној анализи и у фази евидентирања и конзервације или на прописан

начин од стручног лица учинити подобним да се могу извести као релевантан доказ пред судом. Већи проценат одбачених кривичних пријава односи се управо на ове недостатке, бар када је реч о загађењима за која је карактеристична лака и брза дисперзија (паљевине, отровни димови, отровни тешки метали и слично).

Кривичне пријаве најчешће су непотпуне јер не садрже битне чињенице о кривичном делу и учиниоцу. Та ситуација је најзаступљенија када се грађани или невладине организације јављају као подносиоци кривичне пријаве. У пракси се не искључују ни случајеви лажног самопријављивања или лажног пријављивања другог правног или физичког лица као учиниоца кривичног дела. Такође, статус оштећеног као подносиоца пријаве доноси нови низ проблема. Оштећени, као жртва, у пријави најчешће пренаглашава радње извршиоца, не зна шта је претходило догађајима који су резултирали у извршењу кривичног дела, износи разне субјективне тврдње које немају упориште у стварном чињеничном стању итд. Тако се, на пример, може десити да право загађење и оштећење јавног интереса у области заштите животне средине није лоцирано тамо где се у пријави указује. Опасност од доношења брзоплете одлуке по оваквим пријавама може се

манифестовати у два случаја. Прво, тужилац може одбацили кривичну пријаву, тако да непокретањем кривичног поступка стварни учинилац може избећи кривичну одговорност, а друго, може доћи до покретања кривичног поступка и према лицу које није учинилац кривичног дела, тако да се оно излаже неоснованом кривичном гоњењу с лошим последицама које се из тога могу изродити како за њега тако и за његову околину и друштво у целости. С обзиром на ово, јавни тужилац је дужан да прикупи све потребне информације достављањем захтева за прикупљање обавештења или података МУП-у и другим органима и организацијама, стављањем захтева за спровођење истражних радњи против непознатог извршиоца пред судом – све ради употпуњавања кривичне пријаве и доношења правилне одлуке о захтевању покретања или непокретања кривичног поступка.

Кривична пријава је најчешћи, али не и једини извор сазнања јавног тужиоца о кривичном делу. Повод за кривично гоњење може бити и непосредно запажање јавног тужиоца или глас да је извршено кривично дело за које се гони по службеној дужности. Ово је сасвим застарело са становишта ефикасне борбе против корупције и организованог криминала. Организационе промене у функционисању јавног тужилаштва само су увод у нова законодавна решења.

За правилно функционисање кривичне тужбе неопходна је

одмерена и уравнотежена примена принципа оптужбе у кривичном поступку. Неопходне су такве промене у Закону о кривичном поступку које задржавају примену принципа инквизиторског поступка у претходном кривичном поступку, само у оној мери у којој се обезбеђује ефикасан кривични прогон ради сузбијања модерних видова криминалитета. На јавног тужиоца морају се пренети овлашћења суда везана за истрагу и истражне радње усмерене ка извођењу, утврђивању и обезбеђивању доказа, ка саслушању сведока и првом испитивању осумњиченог, под условом да само мере лишења слободе, претреса, заплене и прислуштивања буду верификоване од стране судећег, а не истражног судије или кривичног већа суда. Само се оваквим овлашћењима јавног тужиоца може обезбедити исправна и пуна примена начела оптужбе у покретању кривичног поступка. Акти јавног тужиоца којима се сада само иницира покретање поступка код истражног судије морају представљати акте којима се заправо покреће поступак. Одлуке суда поводом контроле ових аката морају представљати само њихову потврду или проверу, али никако акте чијим би се доношењем поступак сматрао покренутим. Тако би се сачувао интегритет и независност и суда и јавног тужилаштва, те

ПОСТУПАЊЕ ПО КРИВИЧНИМ ДЕЛИМА ПРОТИВ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ - ГЛАВА 24 КЗ

Година	Пријаве из ранијег периода	Примљене пријаве	Одбачене пријаве	Због незнатне опасности	Нерешене пријаве	Оптужни предлог	Непосредна оптужница
2006	472	2026	874	4	506	1211	4
2007	513	1922	681	7	514	1182	4
2008	523	1997	630	4	593	1193	4
2009	582	2394	634	11	876	1343	1
УКУПНО	2090	8339	2839	26	2489	4929	13

створила природна двострука препрека против организованог криминала.

2.1.1. Коментар статистичких података у преткривичном процесу (оштрије најомене)

Табеларни преглед указује да се кретања и тенденције у појави кривичних дела из области заштите животне средине процентуално разликују од кривичних дела класичног криминала (дела против имовине, против привреде или других вредности). Процент одбачених пријава је већи, што указује на проблеме о којима смо говорили када се ради о анализи поступања у преткривичном поступку.

Недостаци у кривичним пријавама и доказном материјалу, као и евентуални други разлози одбачаја кривичних пријава, могу се извести из конкретних случајева о којима податке достављају подручна јавна тужилаштва у оквиру пројекта. Процент непосредно поднетих оптужних предлога расте, што

указује на пораст ваљаности поднетих кривичних пријава. Нагло повећање броја пријава и укупног броја процесуираних лица у 2009. години може се, уопште, објаснити повећањем зоне инкриминације у овој области те повећањем активности агенција за спровођење закона, као и специјализованих владиних и невладиних организација. Заслуга припада и повећању јавне свести о штетности ове врсте кривичних дела.

2.2. Посуђање у претходном кривичном процесу

Задатак је истраге да се прикупе подаци и докази потребни за доношење одлуке о томе хоће ли се подићи оптужница, или ће се поступак обуставити. Поред тога, један од задатака истраге је да се прикупе докази за које постоји опасност да се неће моћи поновити на главном претресу, или је њихово извођење било скопчано с тешкоћама. Исто важи и за друге доказе који ће бити од користи за поступак чије се извођење показује целисходним.

Истрага започиње одлуком о њеном спровођењу. За сада одлуку

доноси истражни судија, а убудуће ће то чинити јавни тужилац. Истрага се завршава када се стање кривичне ствари довољно разјасни да се може подићи оптужница, односно обуставити поступак. Смисао истраге, посматрано из позиције јавног тужиоца, јесте да се кривична ствар до те мере разјасни судским путем да јавни тужилац може одлучити хоће ли наставити кривично гоњење или одустати, чиме се поступак обуставља.

Ово значи да код кривичних дела која су сложена, као што су кривична дела из Главе 24. КЗ, од ваљаности спроведених истражних радњи од стране истражног судије зависи ваљаност оптужења јавног тужиоца. Ово двојство и преклапање надлежности јавног тужилаштва и суда доводи до слабијег квалитета истраге него када би истрагу водио јавни тужилац.

У истрази постоји функција одбране која припада окривљеном, функција оптужбе која припада јавном тужиоцу, те

истражна функција која се у континенталном систему кривичног поступка јавља као саставни део функције суђења, или припада јавном тужиоцу као помоћна тужилачка функција. Будуће процесно законодавно решење (за сада се не примењује) решава који ће процесни субјект бити носилац истражне функције, а то је значајно због очувања независног положаја главних кривичнопроцесних субјеката и легитимности саме природе поступка, као и зарад очувања независности суда. Циљ је прикупљање довољног чињеничног материјала како би се ствар разјаснила до степена који омогућује доношење одлуке о даљем вођењу кривичног поступка.

У системима где је носилац ове функције истраге суд, постоји кривични поступак у коме није доследно спроведен принцип одељености главних кривичнопроцесних функција и њихове припадности различитим процесним субјектима (суду, тужиоцу и окривљеном – оптужно начело). У таквом поступку тужилац и окривљени, као процесне странке, нису потпуно равноправни док пред судом расправљају о кривичној ствари.

Измена ЗКП-а иде ка томе да истражна функција припада јавном тужиоцу, те да постоји одељеност ових функција. Тужилац се тако јавља као носилац функције оптужбе и истражне функције у границама своје диспозиције као странке. Тада

постоје обележја тространог кривичнопроцесног односа у коме постоје равноправне странке, јер се јавни тужилац појављује као странка која и у фази истраге има улогу *dominus litis*, дакле господара поступка, док се суд креће само у оквиру претходне диспозиције страна све док оптужба не стане на правну снагу. Суд, дакле, одлучује о процесним радњама које треба предузети у целом истражном поступку. Одбрана такође добија могућност да у истрази оствари свој интегритет низом проширених права, нарочито у области заштите људских права и основних слобода грађана.

2.2.1. Статистика постојања јавног тужилаштва у истрази

Нерешене истраге	Захтев за истрагу	Обустава истраге	Прекиди истраге	Оптужнице након истраге	Нерешене истраге у изв.пер.	Кривично дело извршено	
						У изв. периоду	Раније
31	27	10		22	25	887	350
18	13	3		15	7	862	375
13	34	3		12	30	838	328
33	18	4		18	29	1018	497
95	92	20	0	67	91	3605	1550

2.3. Статистика постојања јавног тужилаштва у току главне процесе

ОСУЂУЈУЋЕ ПРЕСУДЕ								
Затвор	Новчана	Рад у јавном интересу	Одузим. дозволе	Мере упозорења		Мере безб.	Ослобођен од казне	УКУПНО
				Условне	Опомена			
85	245	5		604	21	2	22	964
62	273	3		639	5		22	919
64	229			526	13		16	848
59	162	3		535	22	2	12	783
270	909	11	0	2304	61	4	72	3514

2.4. Статистика казнене политике судова и утицаја јавног тужилаштва на поштрење казнене политике

Новчана споредна	Обустава по опт.	Ослобађајућа пресуда	Одбијајућа пресуда	МЕРЕ БЕЗБЕДНОСТИ			
				Обавезно лечење		Лечење алк. нарк.	Забрана дужност
				У установи	На слоб.		
3	123	115	70	3			
4	88	134	36	1			
	56	139	21		2		
1	49	101					
8	316	489	127	4	2		

2.5. Статистика о активности јавној служилашћивна превенцији и путем улања жалби

Забрана управљања	Одузимање предмета	Одузимање имовинске користи	Оптужени који нису пресуђени	ЖАЛБЕ ЈАВНОГ ТУЖИОЦА			
				Укупно уложено	Због одлуке о казни	Уважено	Од тога због казне
	28		1501	173	79	56	31
	24		1400	178	70	51	30
	54		1483	216	95	65	33
	58		1283	303	79	60	26
	164		5667	870	323	232	120

Одбијено	Од тога због казне	Пријаве решене на други начин	Истраге решене на други начин	Оптужења пренета другим на надлеж.	Притвор преко 3 дана
63	21	41	6	23	12
82	30	66	2	8	8
65	33	84		3	2
278	115	269	9	34	31

Тужилачка у заштити средине у округу

ЗОРАН АНТИЋ
виши јавни тужилац у Неготину

**У случају еколошког
акцидента који би могао да
има карактер кривичног дела,
јавни тужилац би требало
непосредно да врши
координацију рада
инспекцијских органа,
полиције, одговарајућих**

Свет у коме живимо омеђен је развојем технике и употребом огромних извора енергије и сировина, које карактерише велика производна моћ и истовремено потенцијална опасност за уништавање или угрожавање живота и здравља људи, као и његове животне и радне средине. Колико год се човек трудио да себи потчини нуклеарне, електричне, сунчеве силе, оне у себи имају реалну опасност за уништење и општење како природних вредности животне средине које чине природна богатства, земљиште, воде, шуме, ваздух, биљни и животињски свет, као и радом створене вредности животне средине које

пракса животне Зајечарском

представљају добра за задовољавање човекових потреба у области становања, културе, образовања, социјалних, религијских и других потреба. Нестручно, неконтролисано и непромишљено поступање, пре свега оних који су задужени за контролу и обављање техничко-технолошких процеса, имају за последицу индустријске, хемијске, нафтне и друге акциденте са реалним испољавањима у виду пожара, поплава, експлозија, разних хаварија, тровања у којима се остварују тешке последице по животну средину и огромне материјалне штете за ваздух, воду, земљу, флору и фауну и

друге сегменте који свеукупно чине еколошку средину. Врло често, као последице, дешавају се и људске жртве, телесна оштећења људи и тешко нарушавање њиховог здравља.

Систем заштите

Систем заштите и унапређивања животне средине код нас чини можда више од 100 прописа из области планирања и уређења простора и насеља, изградње објеката, рударства, геолошких истраживања, о заштити вода, земљишта, биљака и животиња, шума, о националним парковима, поступању са отпацама, промету отрова, промету и превозу експлозивних и опасних материја, као и разним

подзаконским прописима, правилницима и слично.

Садашњи тренутак у области уређивања, унапређења и система заштите животне средине карактерише интегрални приступ и уједначавање критеријума са захтевима у погледу очувања и подизања њеног квалитета како би се ускладили економски и еколошки циљеви, предвидели директни и индиректни утицаји на животну средину приликом експлоатације природних ресурса и добара, са истовременим отклањањем наслеђених загађења. Ту је и превентивно деловање са контролисањем извора нових

загађења развијањем програма чистих технологија усмерених ка избегавању и смањењу отпада и индустријских отпадних вода.

У структурама власти постоје одговарајући органи који се баве проблематиком заштите животне средине. У јединицама локалне самоуправе, општини и граду, то су одељења и секретаријати задужени за бављење животном средином. На нивоу општина постоје савети за екологију, као скупштинска тела, на нивоу Града Београда постоји Секретаријат за заштиту животне средине као управни орган, а на нивоу Републике постоји Министарство заштите животне средине и просторног планирања, као и Одбор за заштиту животне средине, који је, такође, скупштинско тело.

Системом закона и подзаконских прописа, те одлукама локалне самоуправе, створена је правна основа која за све субјекте друштвеног живота ствара обавезе у поступању у свакодневном животу и раду како би се животна средина заштитила, очувала и унапредила, а право на здраву животну средину постало је саставни део основних људских права човека.

Систем еколошких деликта

Често се у свакодневном животу чује термин „екологија“ када се говори о заштити животне средине, иако то нису синоними. Екологија обухвата

научна проучавања прилагођавања људских бића животної средини и заштиту природе од штетних утицаја човека.

Под еколошким деликтима подразумева се свеукупност људских понашања којима се повређују или угрожавају друштвене вредности које одређују услове за очување, унапређење и заштиту животне и радне средине човека. Они су само део укупне делинквенције са којом се једно друштво суочава у неком временском распону. Зависно од обима, интензитета проузроковане последице на животну средину, предузете делатности, својства учиниоца деликта и прописаности одређеног понашања у законима и другим прописима те врсте, те од прописаних санкција, могу се разликовати следећи еколошки деликти: кривична дела, привредни преступи и прекршаји.

Кривична дела

Као резултат уставног принципа да свако има право на здраву животну средину и на благовремено и потпуно обавештавање о њеном стању, свако, а посебно Република Србија и Аутономна покрајина одговоран је за заштиту животне средине и дужан да је чува и побољшава (чл. 74 Устава Републике Србије.) У Кривичном законнику су први пут на једном месту сврстана сва кривична дела која имају за циљ заштиту животне средине. Ова кривична дела сврстана су у главу XXIV,

која носи назив Кривична дела против животне средине. То су еколошка кривична дела у ужем смислу јер за непосредан објект заштите имају управо животну средину у целости или поједине сегменте који сачињавају здраву и природну човекову средину.

Еколошка кривична дела у ширем смислу систематизована су у Кривичном законнику у другим групама кривичних дела. Она су на посредан начин управљена против животне средине, јер се као претежан објект заштите код ових дела јављају неке друге друштвене вредности, због чега су и систематизоване у одговарајуће групе кривичних дела.

Еколошки привредни преступи

Привредни преступи, као деликти нижег степена и интензитета друштвене опасности, прописани су у казним одредбама прописа који се односе на различите аспекте уређивања, унапређења и заштите животне средине, а у еколошком казном законодавству Републике Србије кључни су Закон о заштити животне средине, Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, Закон о процени утицаја на животну средину (сви из 2004. године), Закон о заштити од нејонизујућег зрачења, Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности, Закон о заштити

ваздуха и Закон о заштити природе (сви из 2009. године), као и новодонети закон о шумама и закон о водама (Службени гласник РС 30/2010 од 7. маја 2010. године), чија је примена одложена за шест месеци од дана ступања на снагу. У наведеним законима прописује се деликтна одговорност правног лица (предузећа, установе или друге организације) и његовог одговорног лица за учињени привредни преступ којим се крше одредбе наведених закона, с предвиђеним новчаним казнама у различитом распону.

За поједине привредне преступе, поред новчане казне, правном лицу као учиниоцу преступа може се изрећи и заштитна мера забране обављања одређене делатности, а његовом одговорном лицу заштитна мера забране вршења одређене дужности у трајању до пет година.

Еколошки прекршаји

Најблажа врста еколошких деликата у казненом законодавству Републике Србије јесу прекршај који представљају повреде законских прописа из области заштите и уређења животне средине које су законом или другим прописом одређене као прекршај и који су учињени са умишљајем или с нехатом, и за чије су учиниоце прописане прекршајне казне или заштитне мере.

Најважнији закони који фактички одређују систем прекршаја у еколошком казненом законодавству Републике Србије су следећи: Закон о заштити животне средине, Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину, Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине, Закон о процени утицаја на животну средину, Закон о управљању отпадом, Закон о амбалажи и амбалажном отпаду, Закон о хемикалијама, Закон о биоцидним производима, Закон о заштити ваздуха, Закон о заштити природе.

У овим законима предвиђена су деликтна понашања физичких, правних и одговорних лица у правном лицу за које се могу изрећи новчане казне, као и одговарајуће мере безбедности одузимања предмета који су употребљени, намењени за извршење прекршаја или су настали и прибављени извршавањем прекршаја.

Анализа тужилачке праксе

Подручје које покрива Зајечарски управни округ обухвата територије општина Бољевац, Књажевац, Сокобања и Бор са више од 4.000 квадратних километара. Подручје које покрива Више јавно тужилаштво у Неготину чине територије општина Неготин, Мајданпек и Кладово, површине 2.650 квадратних километара. Дуж њега се налази и око 90 километара границе која се протеже углавном дуж реку

Дунав са четири гранична прелаза. На овој територији налази се и више заштићених резервата природе, као и Национални парк „Ђердап“.

Климатски услови, специфично земљиште, сложен рељеф као и близина Дунава условили су постојање богатих, мешовитих шума као једног од основних природних богатстава, али истовремено и богатства у фауни у виду угрожених птичијих врста, као и миграторних риба. Научници су у пределу Националног парка „Ђердап“ уписали више од 30 реликтних шумских екосистема у којима, по богатству флоре и фауне, има мало предела у нашој земљи, па и шире, с којима могу да се пореде.

Истовремено, на овим просторима налазе се и велики системи који су потенцијални загађивачи животне средине: ХЕ „Ђердап“, ИХП „Прахово“, РТБ „Бор“, РБ „Мајданпек“. Такође делују рибокрадице и ловокрадице, врши се бесправна сеча шуме, а путем бесправних објеката „ћумурана“ вршило се аерозагађење.

Шумске крађе

Делатност јавних тужилаца у области еколошког криминалитета испољавала се углавном процесуирањем кривичних дела шумске крађе из члана 275. Кривичног законика, где је било највише правоснажних пресуда. Тако за подручје које обухвата Више

јавно тужилаштво у Неготину (основна јавна тужилаштва у Неготину, Мајданпеку и Кладову) у периоду 2006 – 2009. година било је поднето 156 кривичних пријава за кривично дело шумске крађе из чл. 275. КЗ, од којих су 36 одбачене.

Ређе су биле заступљене кривичне пријаве за кривично дело незаконит лов (из чл. 276. Кривичног законика), којих је било девет, и незаконит риболов (из чл. 277. Кривичног законика), којих је било четири. (Напомињемо да су подаци за Општинско јавно тужилаштво у Кладову непотпуни због недоступности архиве за 2006. и 2007. годину.)

За кривично дело загађење животне средине из члана 260. Кривичног законика поднете су две кривичне пријаве. Једна је одбачена, а по другој је донета правоснажна пресуда којом је двојици извршилаца изречена условна осуда тако што им је утврђена казна затвора од по 30 дана с роком проверавања од једне године.

За кривично дело непредузимање мера заштите животне средине (из чл. 261. Кривичног законика) поднете су две кривичне пријаве, од којих је једна резултирала одбачајем, док се друга налази на проверама.

Када се ради о подручју Вишег јавног тужилаштва у Зајечару (основна јавна тужилаштва у Бору и Зајечару), заступљеност кривичних пријава због

кривичног дела шумске крађе (из члана 275. КЗ) још је израженија у укупном броју пријављених кривичних дела. Укупан број поднетих кривичних пријава за ово кривично дело износи 210, од којих је одбачено 119.

За кривично дело загађења животне средине из чл. 260. КЗ било је поднето седам кривичних пријава. У два случаја дошло је до обуставе истраге након одустанка тужиоца, један предмет окончан је правоснажном ослобађајућом пресудом, а у осталим случајевима кривичне пријаве су одбачене.

Поднето је пет кривичних пријава за кривично дело непредузимања мера заштите животне средине, по којима је поднет један оптужни предлог и кривични поступак се налази у фази главног претреса, док су остале кривичне пријаве одбачене.

Одбачене пријаве

Приликом одбачаја кривичних пријава за кривично дело шумске крађе из чл. 275. КЗ, обрађивачи су махом констатовали недостатке у погледу битних елемената за постојање овог кривичног дела. Наиме, у највећем броју случајева, приликом подношења кривичних пријава од стране физичких лица (оштећених), нису означени и стварни извршиоци овог кривичног дела, већ лица на која су се водиле спорне парцеле где су се налазиле посечене шуме. Пријаве су одбациване због

релативне застарелости кривичног поступка услед неутврђене намере крађе приликом обарања стабала, грађанскоправног односа и слично.

Када су подносиоци кривичних пријава за ово кривично дело били шумарски инспектори, кривичне пријаве су знатно ређе одбациване с обзиром на то да су обрађивачи захтевали предузимање истражних радњи зарад утврђивања количине посечених дрвних сортимената, а такође и изјашњење геометра у погледу утврђивања граница на којима су вршене сече шума, као и мишљење да ли се у сваком појединачном случају врши такозвана „чиста сеча“ или не. Запажа се поопштравање казнене политике, нарочито на подручју Вишег јавног тужилаштва у Неготину, коју је у току 2008. године изрекао и више казни затвора за кривично дело из чл. 275. став 2. КЗ.

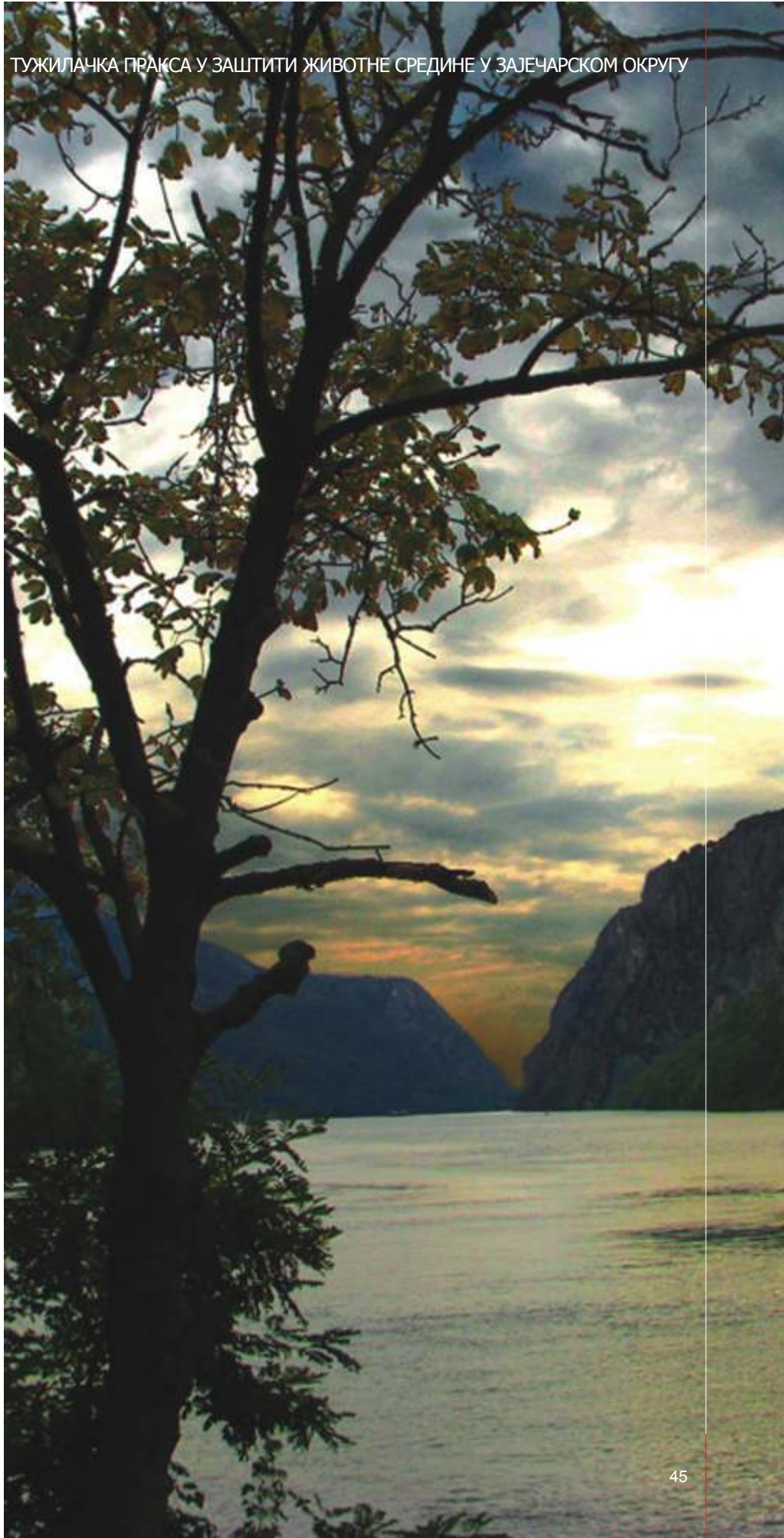
Приликом одбачаја кривичних пријава за кривична дела из чл. 260. и 261. КЗ, обрађивачи су углавном, након подношења кривичних пријава од стране републичких инспектора за рибарство, заштиту животне средине и друго, реаговали тражећи потребна обавештења. Такве захтеве упућивали су надлежним полицијским станицама и управама, а обрађивачи су се и надлежним установама за процену да ли је дошло до аерозагађења,

уништења или оштећења животињског или биљног света, деградације животне средине и слично. Након добијања таквих налаза и извештаја, који су често иницирани и од стране правног лица чије је одговорно лице – директор – пријављено за извршено кривично дело, обрађивачи су доносили решења о одбачајима кривичне пријаве углавном због констатација да у питању није људски фактор, да се ради о застарелој технологији, да не постоји могућност уградње одређених уређаја без сагласности Србије и Румуније (случај код ХЕ „Бердап II“, где су пријављени предузели радње које су у границама њихових могућности).

Тешкоће

Велику тешкоћу обрађивачима представљала су свеобухватна и скупа вештачења која је требало предузети у преткривичном поступку. Она су коштала по више стотина хиљада динара (случај угинућа рибе ХЕ „Бердап II“), а још у довољној мери није било основане сумње за постојање кривичног дела и његовог извршиоца.

Поред потребе да се пронађе бланкетни карактер норме из великог броја савезних и републичких прописа на које се односи конкретна радња извршења кривичног дела кршења прописа о заштити, очувању и унапређењу животне средине, обрађивачима су велику тешкоћу представљали изрази

односно правни стандарди употребљени код појединих кривичних дела против животне средине. Конкретно, код кривичног дела загађење животне средине из чл. 260. став 1. КЗ за постојање кривичног дела потребно је да је загађивање ваздуха, земљишта и воде учињено у већој мери или на ширем простору. Такође и квалификовани облици овог кривичног дела садрже појмове чије је утврђивање потребно процењивати у сваком конкретном случају, а то је да је дошло до уништења животињског или биљног света великих размера или до загађења животне средине у мери да су за његово отклањање потребни дуже време или велики трошкови.

Када се ради о привредним преступима, у периоду 2006 – 2009. година, Општинско јавно тужилаштво у Зајечару примило је укупно 79 пријава за привредне преступе из области заштите животне средине, поступања са отпадним материјама, заштити природе, ловства, Закона о шумама и водама, заштити биља и заштити пољопривредног земљишта. Подносиоци су углавном били овлашћени инспектори из Министарства заштите животне средине и Министарства пољопривреде, а само једна пријава поднета је од грађана.

Било је укупно 17 одбачаја пријава за привредне преступе,

а од 57 поднетих оптужних предлога донето је 40 осуђујућих пресуда на новчане казне за правна лица и одговорно лице и само једна условна осуда. Новчане казне углавном су се кретале до 200.000 динара за правно лице до 50.000 динара за одговорно лице.

Захтеван и специфичан рад

Анализом поступања јавних тужилаца у наведеним предметима, као и других предмета у које је извршен увид приликом обраде ове теме, и на основу непосредног разговора са обрађивачима предмета из области еколошког криминалитета, намеће се општи закључак да је рад у предметима еколошких деликата изузетно специфичан и захтеван из више разлога. Ради о предметима код којих постоји висок степен сложености поступка доказивања и примене посебних техника доказивања, а сваки од ових предмета специфичан је и са становишта правне оцене догађаја и утицаја на обликовање судске праксе. Њихова деликатност изражена је и у погледу односа јавности и јавног мњења према догађајима – акцидентима – који су предмет вођења поступка, с обзиром на то да грађани, па и стручна јавност, захтевају адекватно реаговање и осуду извршилаца кривичних дела из ове области, а с друге стране, због застарелости технологије и технолошких

поступака уопште и потребе улагања знатних материјалних средстава у циљу спречавања загађења животне средине није у довољној мери могуће адекватно реаговати и од стране самих осумњичених за извршење кривичних дела.

Као што је већ наведено, бланкетне норме као елементи кривичних дела из XXIV главе Кривичног законика садржане су у више од стотину закона, уредби, одлука и правилника. Негде су то начелне законске одредбе системских закона о заштити животне средине, али су ту и подзаконски акти којима се регулишу граничне вредности појединих загађења, начини узорковања у појединим случајевима загађења и слично. Због свега овога, неопходна је перманентна едукација свих носилаца јавнотужилачке функције из области заштите животне средине, али и специјализација појединих обрађивача који би радили само на предметима еколошких деликата; истовремено, потребна је и заједничка едукација са инспекторима за заштиту животне средине и осталим инспекцијским службама путем одржавања тренинга на којима би се вршила симулација одређених случајева и поступања приликом одређених акцидентата у еколошкој средини.

У највећем броју случајева преткривични поступак спроводе разни инспекцијски органи, па су прибављени докази врло често такве природе да захтевају додатни рад и ангажовање

тужиоца у смислу предлагања појединих истражних радњи, или због недостатака у процесу прибављања и обезбеђења они немају ваљаност доказа на коме се може засновати судска одлука. Стога је неопходно да се при тужилаштвима формирају посебни тимове где би, у случају сазнања за поједини еколошки акцидент који би могао да има карактер кривичног дела, јавни тужилац непосредно вршио координацију рада инспекцијских органа, органа гоњења у ужем смислу (полиција), рад одговарајућих стручних тимова и установа. Докази који се односе на еколошки акцидент морају бити прибављани на процесно и материјалноправно валидан начин, а затим да буду обезбеђени тако да се касније, вештачењима која су нужна у овим предметима, добије одговор на питање о карактеру предузете радње, узроку и последици које чине биће односног кривичног дела из области заштите животне средине.

„Еколошки форензичари“

Јавни тужилац мора бити упознат са такозваним СЕВЕСО постројењима и објектима на своме подручју. То су постројења и објекти у којима се обављају активности у којима је присутна или може бити присутна опасна материја у једнаким или већим количинама од прописаних и код којих постоји могућност

удеса, тј. изненадно и неконтролисано ослобађање, изливање или расипање опасних материја приликом обављања активности при производњи, употреби, преради, складиштењу, одлагању или дуготрајном неадекватном чувању (Закон о заштити животне средине РС 135/04 и 36/09).

Истовремено, веома је значајно остварити сарадњу са еколошким удружењима грађана, невладиним организацијама и грађанима појединцима. Нужно је и праћење извештавања средстава јавног информисања, као и обезбеђење доступности јавности информација које се односе на испуштање и пренос загађујућих материја како би се предузеле превентивне мере везане за заштиту животне средине, али истовремено и у случају еколошких акцидентата предузеле адекватне мере за санацију насталих последица.

Надаље, вештачења у предметима еколошких деликата врло су често разлог тужилачког неуспеха. По правилу се врше анализом списа и писаних доказа и ретко се дешава да стручна установа или појединац учествује у увиђају на лицу места, узорковању насталог загађења, прикупљању доказа и слично. Нужно је постојање стручних тимова такозваних „еколошких форензичара“ који би на стручан начин прикупили и обезбедили, а затим и дали материјал на вештачење које

би било искључиво у домену струке, а не би се упуштало у правну оцену појмова као што су загађење у већој мери или на ширем простору, уништење или оштећење животињског или биљног света великих размера, пустошење шума и друго. Део кривице за то понекад носе и обрађивачи предмета који захтевају од вештака одговор на правна питања уместо да траже децидне одговоре у смислу која би површина била захваћена одређеним акцидентом, које време је потребно за отклањање загађења, уништења или оштећења животињског или биљног света, као и који би трошкови требало да се предузму и учине како би се последице уништења или оштећења животињског или биљног света или загађења животне средине отклониле.

У неким случајевима суд је поверавао вештачење организацијама и установама која су на одређени начин повезане са правним лицем у коме је запослено окривљено одговорно лице, а било је случајева да правно лице у коме је запослено окривљено одговорно лице путем својих служби врши и мониторинг загађења животне средине. Због свега тога, нужно је insistирати да неопходна вештачења, као и одговарајући мониторинг загађења, предузимају независне стручне установе при универзитетима, затим заводи за заштиту природе и заводи за јавно здравље.

Активности на заштити природе у суштини садрже у себи врло озбиљну противречност јер, у ствари, значе заштиту природе од нас самих. Међународна заједница, као и наша земља, свесни су опасности која прети од неодговорног односа према животној средини и предузимају низ мера да се заустави даља деградација животне средине и успостави „одрживи развој“ рационалним односом према искоришћавању природних ресурса. Међутим, никад не треба сметнути с ума сентенцију Енрика Феррија да „сви закони вреде само онолико колико вреде људи који те законе примењују“. Уверен сам да ће и еколошко законодавство у нас имати вредности и лепоте националних паркова Србије које штити, једним делом и због улоге јавнотужилачке организације у примени еколошког права.

